

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

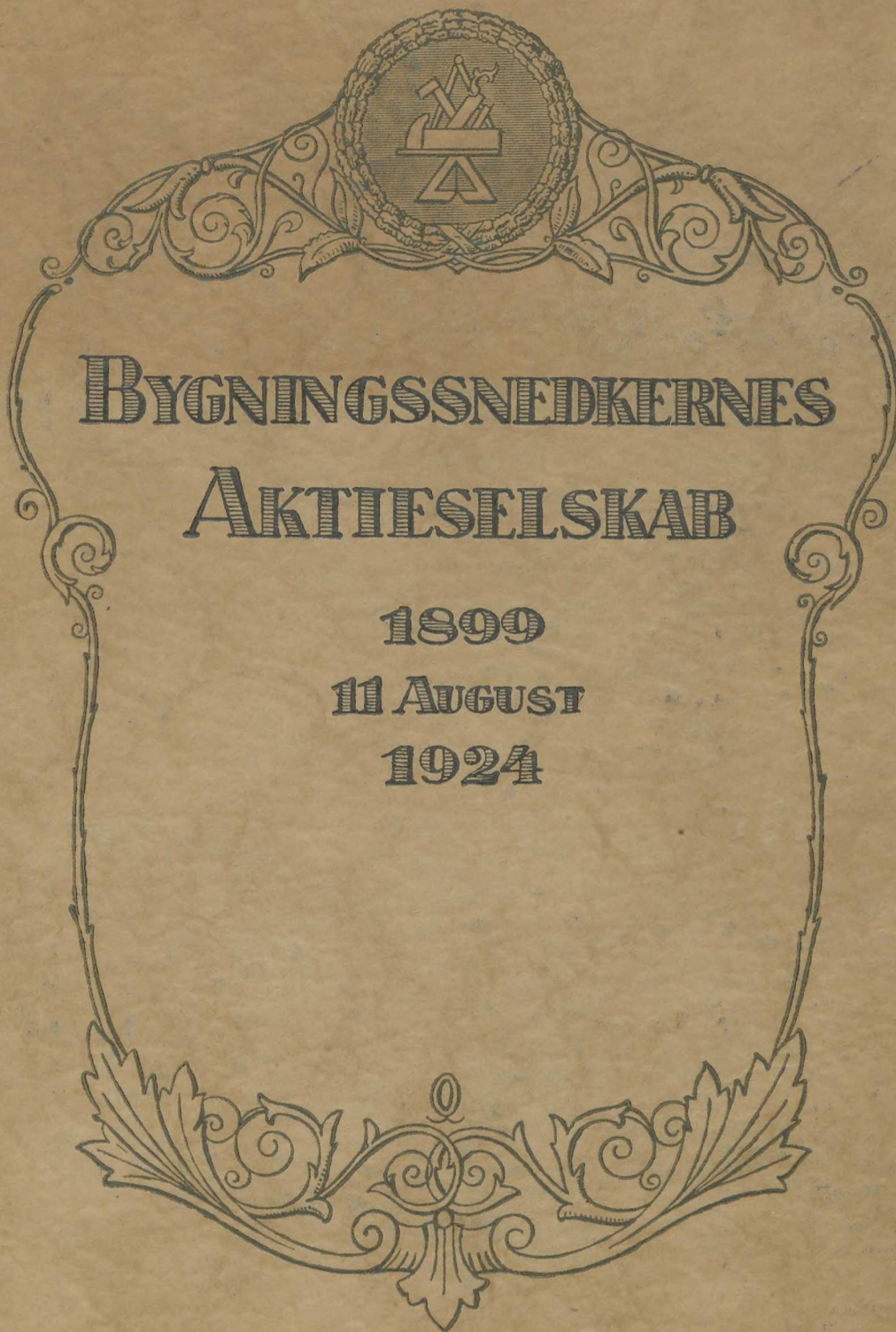
Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

X

4 136 521

Handwritten text on a white rectangular label, mostly illegible due to fading. The text appears to be a list or inventory of items, possibly including names and dates. A small number "4." is visible on the right side of the label.

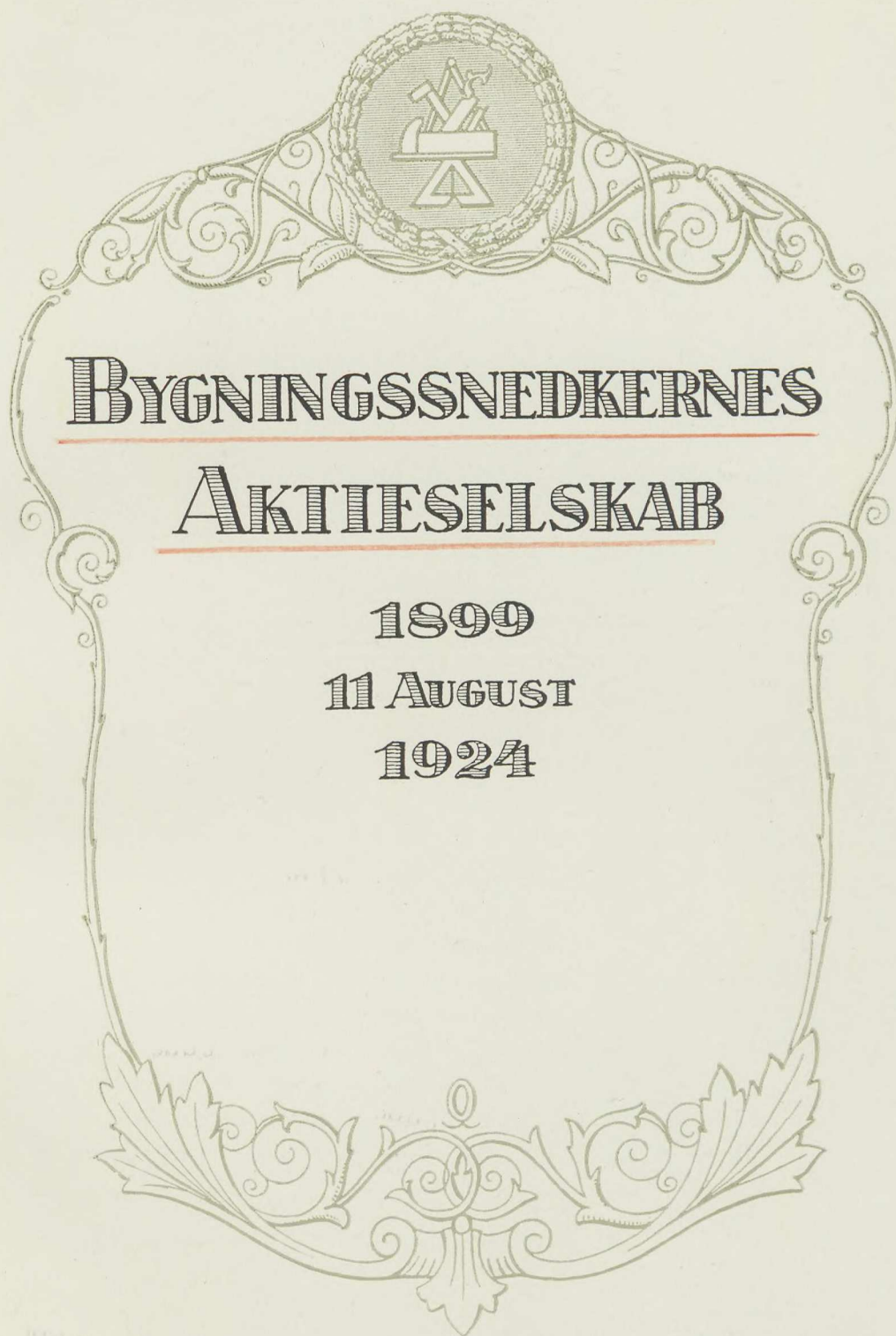
334 [illegible]

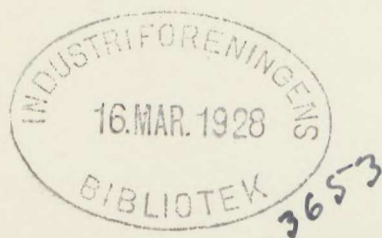
061.5 (489) Byg

[ca. 1924].

BYGNINGSSNEDKERNES AKTIESELSKAB

[ca. 1924]

FORORD

NAAR Bygningssnedkernes Aktieselskab gennem hosstaaende har følt Trang til at henlede Opmærksomheden paa sin Tilværelse i Anledning af dets 25-Aars Bestaaen, har man sikkert Lov til at pege paa forskellige Motiver, der hver især kan have sin gode Berettigelse.

Fælles for alle, der under utallige Genvordigheder har tilbagelagt en længere Strækning, er Trangen til at se tilbage, dvæle ved Minderne og rejse Milepæle, paa hvilke de gennemlevede Begivenheder, der afsætter Tid og Rum, indridses, samtidigt med at man stimulerer sig selv og andre i Troen paa en egen Kraft og fortsat Fremdrift mod nye Maal.

Endelig har man vel ogsaa Lov til at gaa ud fra, at en Virksomhed som denne, der er vokset ud af Tidens Rørelser, om hvis Tilværelse der stadig er delte Meninger, vil paakalde større Interesse ved et kvart Aarhundredes Skifte end andre, der er skaaret lige ud af de for Tiden indlevede Systemer.

Sidst, men ikke mindst, kan siges, at Sagen, navnlig for de specielle indviede har en praktisk Side, nemlig den, at der samtidigt gives en Lejlighed til at komme tilbunds i visse Enkeltheder af praktisk Vidende, som ingen hidtil har haft rigtig Rede paa.

Ogsaa det sidste maa af mange forskellige Grunde udtrykkes i al Beskedenhed. For det første viser det sig her som alle andre Steder, hvor man begynder fattigt og smaat, at det til Raadighed staaende Materiale er saa ufuldkomment, som vel tænkes kan, og for det andet er den Plads, der her kunde disponeres over, saa begrænset, at Masser af Enkeltheder, som de mest Interesserede maaske mener er en Forsyndelse ikke er medtaget, maatte lades ude af Betragtning, ligesom mange, og maaske med Rette, ville mene, at Pladsen kunde have været bedre udnyttet. Forhaabentlig vil dog Helheden, Billeder og Tekst i Forening nogenlunde svare til Hensigt og Forventninger.

MARTIN PETERSEN

BYGNINGSSNEDKERNES AKTIESELSKAB er startet den 11. August 1899, dets Oprindelse er ikke, hvad jo ellers er mest almindeligt ved saadanne Forhold, Frugten af længe forud lagte Planer, der er maalt og vejet, tænkt og plejet gennem alle de Stadier, man forud kan tænke sig, Sagen vil gennemgaa, tværtimod, Selskabet kom til Verden som en øjeblikkelig Nødhjælp uden nogen klare Forestillinger om dets fremtidige Virkemaade.

Den direkte Aarsag til Selskabets Start var en heftig økonomisk Kamp, hvor to stridende Parter, Arbejder og Arbejdsgiver, truede hinandens Eksistens og organisatoriske Værn mere end nogen sinde.

Den danske Arbejderbevægelse havde nu mere end et kvart Aarhundrede bag sig. Den negative Agitation, Vækkelsesperiodens første Afsnit, var for en stor Del Byarbejdere, navnlig indenfor de gamle Haandværksfag, et overstaaet Stadium. Realiteternes Tid var inde, de lyse Forhaabninger, man nærrede til den nye Bevægelse maatte udløses og omsættes i faste Former. Krav om Realiteter havde i den forløbne Tid aflejret sig i Form af nye Retskrav om Arbejdsvilkaarene og en højere Levefod for de værdiskabende Masser i Samfundsfunktionerne.

Enkelte af Arbejderbevægelsens store Tænkere havde jo netop i Koope-rationen set det virksomste Middel til Omformning af Samfundet og paa Arbejderbevægelsens allerførste Stadium var Oprettelsen af de saakaldte Produktionsværksteder i Virkeligheden et til Tider ikke helt ufarligt Kampmiddel for Modparten under Datidens primitive Kampmetoder.

Da den nye Bevægelse saaledes var naaet frem til at sætte sine Spor, ikke alene om Lønvilkaarene, men om Medbestemmelse i Almindelighed, følte Arbejdsgiverne sig selvsagt mere og mere opskræmte, og der er vel ingen Grund til at undre sig over, at det kostede svære Kampe at afryste

den gennem Aarhundreder indlevede Forestilling om, at Arbejdsgiveren skulde være Enehersker paa sit eget Værksted og Arbejdsplads, som det hed dengang. I alt Fald er lignende Styrkeprøver forsøgt i andre Lande.

Hvorom al Ting er, 1899 danner for Danmarks Vedkommende paa flere Omraader et Vendepunkt i de sociale Kampes Historie, bl. a. derved, at det fremtvang nye Retningslinier for de faglige Kampmetoder, navnlig i det saakaldte September-Forlig, i hvilket det blev fastslaaet, at fremtidige Afgørelser af opstaaet Strid om skrevne Overenskomster skal afgøres ad det, man kalder Rettens Vej, ikke ved Strejker eller Lockouter, men ogsaa derved, at det gav Stødet til Oprettelse af en Række kooperative Selskaber indenfor Byggefagene, hvorved Arbejderne i højere Grad end hidtil greb direkte ind i Produktionslivet og blandt disse findes altsaa det her jubilerende Selskab.

Selskabet tænktes dannet med en Aktiekapital paa 25,000 Kr. Summen skulde tilvejebringes ved en Aktietegning af 25 Kr. pr. Styk, kun Medlemmer af Bygningssnedkernes Fagforening kunde tegne Aktier og det stod Medlemmerne frit for at tegne flere, men ingen havde mere end én Stemme. Fagforeningen kunde selvsagt ogsaa tegne Aktier, men denne kan kun lade sig repræsentere med en Stemme for hver 10 Aktier.

Selskabets Generalforsamling vælger en Bestyrelse paa 10 Medlemmer, Bestyrelsen vælger af sin Midte et Forretningsudvalg paa 3 Medlemmer, der sammen med Forretningsføreren udgør den snævreste Ledelse. De her anførte Grundregler for Forretningens Ledelse er ikke senere undergaaet Forandringer af Betydning.

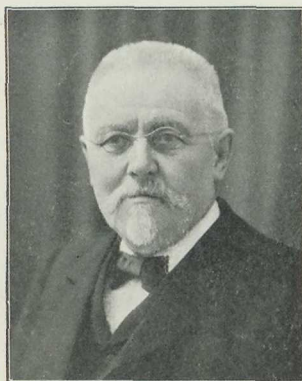
Paa den konstituerende Generalforsamling valgte man følgende Bestyrelse: Carl Hougaard, Lars Poulsen, Jens Christoffersen, Peter Christensen, N. P. Hansen, Zachrau, Anders Jensen, Hannibalsen, Høghøj og R. Jensen. Suppleanter Jørgen Olsen, Braunsvig og P. Rasmussen. Til Revisorer valgtes H. Nielsen og R. Nielsen. Suppleant N. Petersen.

Paa det derefter første afholdte Bestyrelsesmøde valgtes Lars Poulsen til Forretningsfører for Fabriken, hvorefter Jørgen Olsen indtraadte i Bestyrelsen.

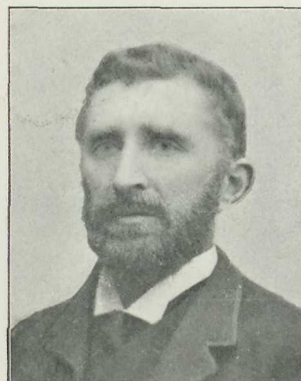
Da Fagforeningens Medlemmer var i Lockout paa 4. Maaned, siger det sig selv, at det gik smaat med Aktietegningen saavel fra Medlemmernes

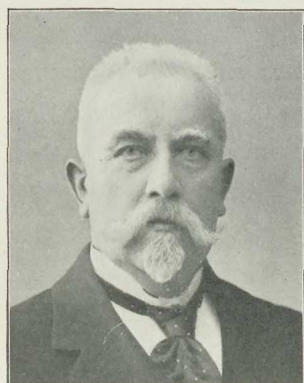
Jens Christoffersen.

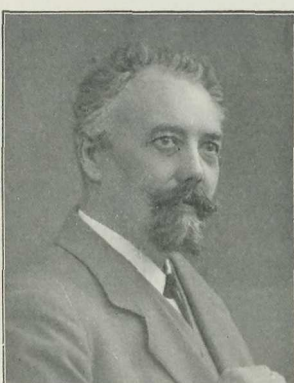
C. Hougaard.

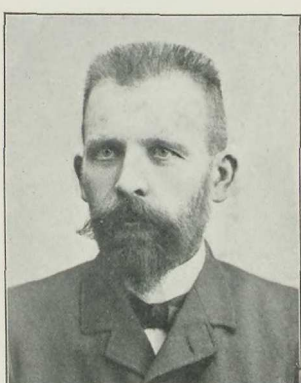
Jørgen Olsen.

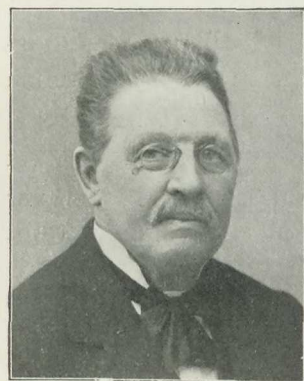
Rasmus Jensen.

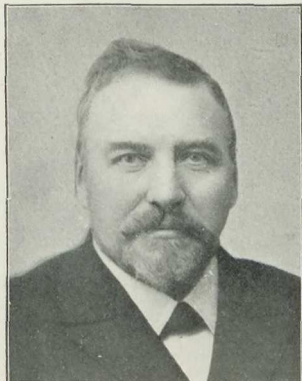
Peter Christensen.

A. Jensen.

A. M. Høghøj.

J. C. Hannibalsen.

L. Zachrau.

Selskabets første Bestyrelse.

Lars Poulsen,
Selskabets første Forretningsfører.

som fra Fagforeningens Side, men man hjalp sig som man kunde. Aktieloven, som man nu kender den, lagde ingen Hindringer i Vejen for en hvilken som helst Disposition, man fandt praktisk, uden Hensyn til, om Kapitalen var tegnet eller ej.

Køb af Ejendomme eller Maskiner tænkte selvsagt ingen paa. Høvlebænk og Værktøj har jo alle Bygnings-snedkere, enkelte endog et eller andet lille Stykke Arbejde, men et Værksted med noget fælles Værktøj og forskellige Grejer maa i alt Fald anskaffes, nogle Materialer maa jo ogsaa købes. Forbindelse med et eller andet Maskinsnedkeri maa man ogsaa have. Alt

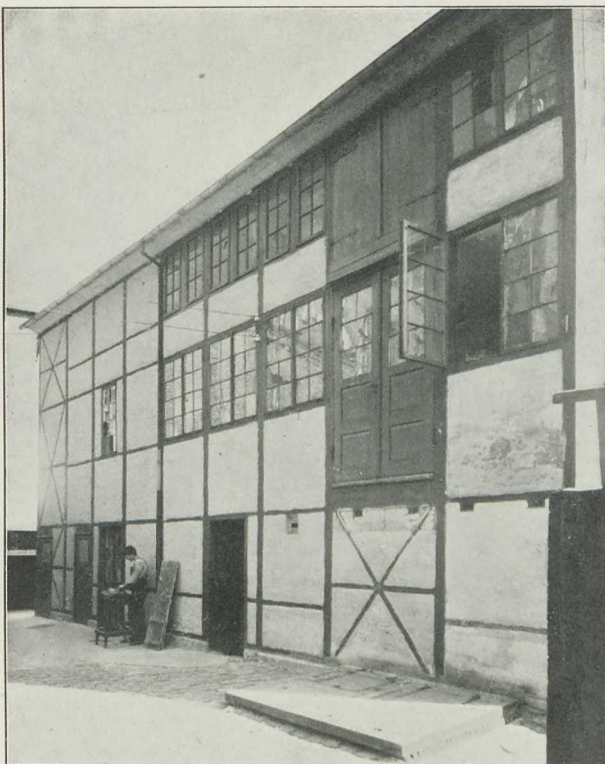
dette var imidlertid lettere sagt end gjort, ikke alene fordi man mangler Penge, men den bitre Strid der føres mellem Arbejder og Arbejdsgiver har ført den økonomiske Krig ud til de yderste Konsekvenser, intet Medlem af Arbejdsgiverforeningen maa entrere med de lockoutede Arbejdere, og i det hele taget var Moralen den, at ingen god Borger vover at sælge Materialier til disse, end sige engagere sig med en Forretning som denne, der i alt Fald vilde blive en Nødhavn under Stormen, helt bortset fra, hvad den kunde udvikle sig til at blive i Retning af generende Konkurrence i Tidens Løb.

Værkstedet lejede man paa Vinkelvej Nr. 3, og det lykkedes ogsaa ret hurtigt at faa Forbindelse med et Par mindre Maskinsnedkerier, der var udenfor Arbejdsgiverforeningen, nemlig „Valhøj“ i Valby og Juul & Christoffersen, Nordvestvej. Heller ikke alle Træhandlere viser sig lige afvisende, da man vejrer Mulighed for varige Leverancer.

Bygningssnedkernes Fagforening havde allerede i mange Aar været Ejer af et Par Ejendomme paa Nordvestvej, nu Rantzausgade 26—28. Umiddelbart

før Oprettelsen af Bygningssnedkernes Aktieselskab, overgik der disse Ejendomme, der var opført efter det fra 70ernes Byggeperiode ikke ukendte System, med kun en Trappegang, en større Brandulykke, hvorved bl. a. et Par Mennesker indebrændte ved højlys Dag. Den enes Død, den andens Brød, siger man, og saaledes ogsaa her. Da man jo bl. a. skulde bruge nyt Snedkerarbejde til de brandlidte Huse, fik den nylig oprettede Forretning selvsagt dette Arbejde, hvilket saaledes blev den egentlige Start for det nye Selskab,

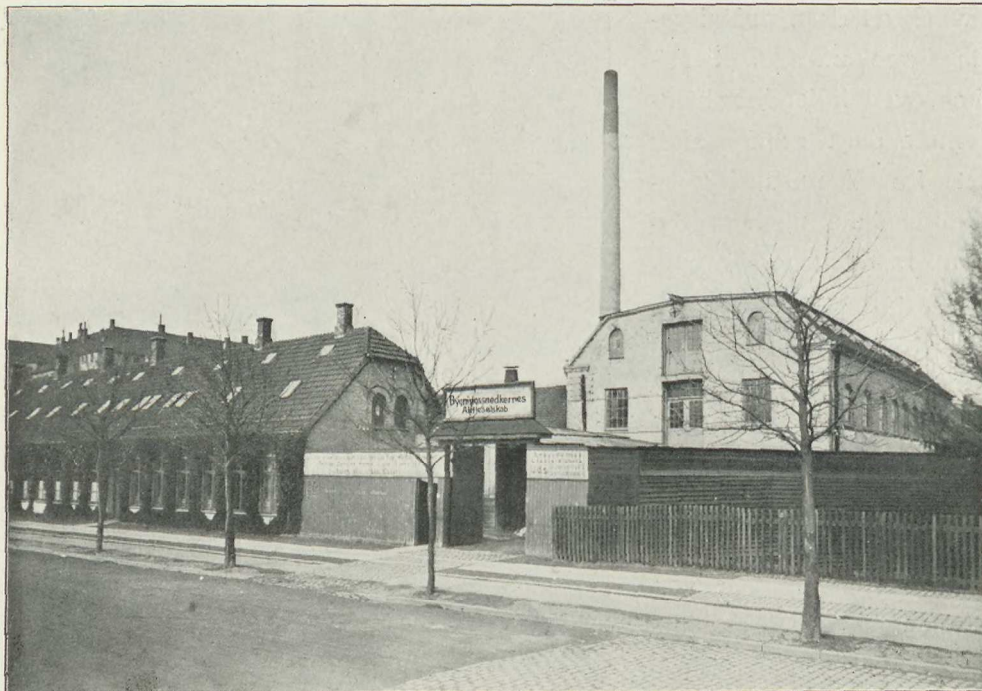

Selskabets første Værksted, Vinkelvej 3.

ud over hvad enkelte Medlemmer havde bragt til Huse under de smaa og fattige Vilkaar, hvorunder det hele havde formet sig.

Længe varede det dog ikke, før der viser sig Muligheder, der varsler godt for Fremtiden. Endnu under Lockouten paatager Selskabet sig Leverancen af Snedkerarbejde til Byggeforeningen „Venners Hjem“, Trekronergade, Valby, og umiddelbart derefter viser Københavns Kommune Selskabet den Tillid at overlade det Snedkerarbejdet til den nye Pumpestation paa Kløvermarksvej og derefter Lysstationen paa Godsbaneterrænet.

Da ca. et Aar er forløbet, som set i Betragtning af de smaa Midler, man har haft at arbejde med, ikke har virket skuffende, men tværtimod giver saa megen Tro paa Fremtiden, at der maa være Betingelser for varigere Virke-

Nuværende Kontor og Fabrik, Hillerødgade 30.

felt, men for saavidt dette skal lade sig gøre, siger det sig selv, at Forholdene paa Vinkelvej er for smaa. Uden Maskiner vil Forretningen selvfølgelig ikke kunne arbejde, men Rumforholdene her er ogsaa alt for smaa, og den 26. Oktober køber man Snedkermester C. J. Albers Fabrik paa Jagtvejen 67—69. Med Købet følger Maskiner, som drives ved Gasmotor, samt et lille Trælager og Arbejde til 2 Ejendomme i Falkonerallé, samt en ikke helt ubetydelig Nybygning i Roskilde. Den egentlige Købesum er vanskelig at angive, idet man har sammenblandet denne med en Del halvfærdigt Arbejde og Materiale, men selve Maskinanlægget har næppe andraget mere end ca. 5000 Kr. Det fremgaar af Bøgerne, at man selv samtidigt anskaffede nye Maskiner for ca. 1900 Kr.

At man nu mere end forhen faar Pengevanskeligheder at kæmpe med, siger sig selv, idet man nu ikke alene skal rejse Kapital til Køb af Fabriken,

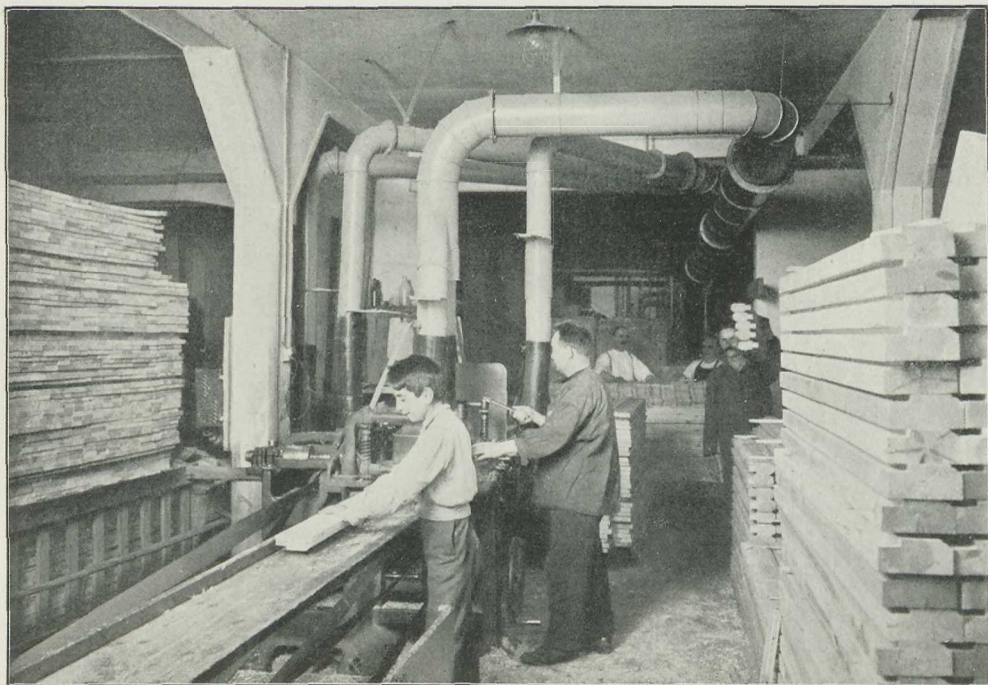
Den store Hal i Maskinsnedkeriet.

Interiør af Maskinsnedkeriet.

men ogsaa ser sig nødsaget til at have en betydelig større Driftskapital. Ved Tegning af nye Aktier er det vanskeligt at drive det til noget videre. Aktietegningen er for det første begrænset til Medlemmer af Bygnings-snedkernes Fagforening. Økonomisk Vinding tænker selvsagt ingen paa, selv om enkelte havde Smaasummer at anbringe i Foretagendet, og paa Fagforeningen har man allerede trukket adskillige Veksler, saa ogsaa her er Meningerne meget delte, hvergang Talen drejer sig om nye Ofre. Alt dette faar imidlertid ikke hjælpe, de ihærdige Ledere af Aktieselskabet gaar, al Skepsis til Trods, til Fagforeningen med et Andragende om at forhøje Aktiekapitalen, som dengang kun andrager 6,323 Kr., hvoraf de 4000 var tegnet af Fagforeningen, Resten af Medlemmerne, til 40,000 Kr.

Sligt Fantasteri kan man imidlertid ikke være med til i Fagforeningen, tværtimod lykkedes det Modstanderne af Sagen at gennemføre en Lovændring

Interiør af Maskinsnedkeriet.

der kræver $\frac{3}{4}$ Majoritet for Bevillinger til Aktieselskabet. Den 18. Marts 1901 udstedes under Fagforeningens Garanti en Hovedobligation stor 10,000 Kr. mod Pant i Maskinerne m. m. Obligationen deltes i 200 Partialobligationer af 50 Kr. pr. Stk., der kan købes af Medlemmerne. Stor Afsætning har der imidlertid næppe været paa disse Partialobligationer. Det fremgaar af Bøgerne, at Hovedobligationen over længere Tid har været i Værkfører Jens Christoffersens Besiddelse. Nogle blev der imidlertid afsat til Medlemmerne, ligesom Fagforeningen ogsaa overtog en Del af disse. Udover disse 10,000 Kr. stimuleres Selskabets økonomiske Tilværelse ogsaa i nogen Grad ved nye Aktietegninger, idet Aktiekapitalen i 1901 vokser med 1650 Kr., altsaa til 7973 Kr.

I 1902 er der tilbagebetalt flere Aktier end der er tegnet, hvilket altsaa betyder en lille Tilbagegang i Aktiekapitalen fra de 7973 til 7800 Kr., hvor-

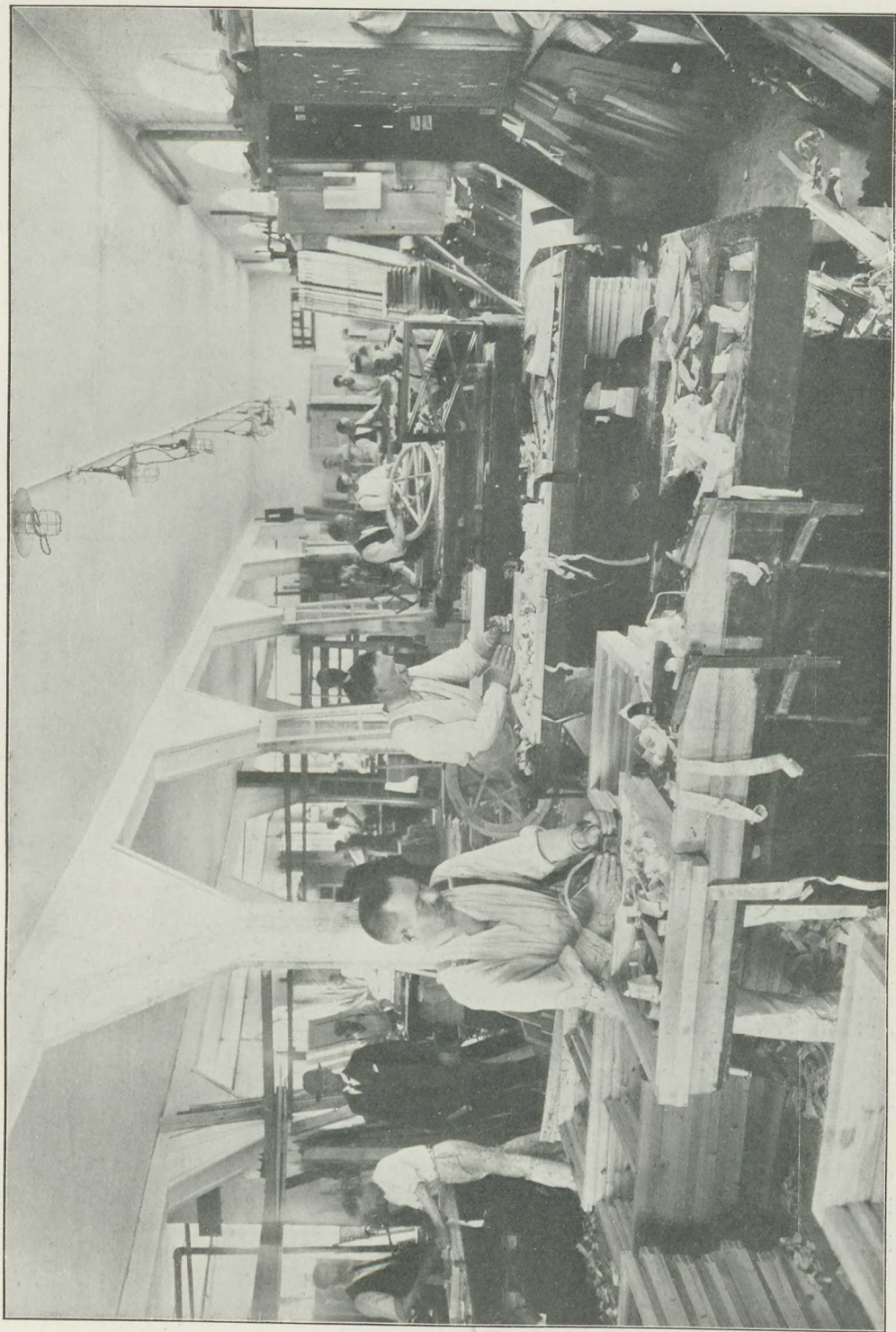

imod Kapitalen vokser til 8531 i 1903. Endelig 1904 lykkes det at gennemføre et Forslag i Fagforeningen, gaaende ud paa at tilskrive Aktieselskabet en ny Aktiekapital paa 10,000 Kr. Medlemmerne har i Aarets Løb tegnet for 100 Kr., saaledes at Aktiekapitalen nu endelig er vokset til 18,631 Kr.

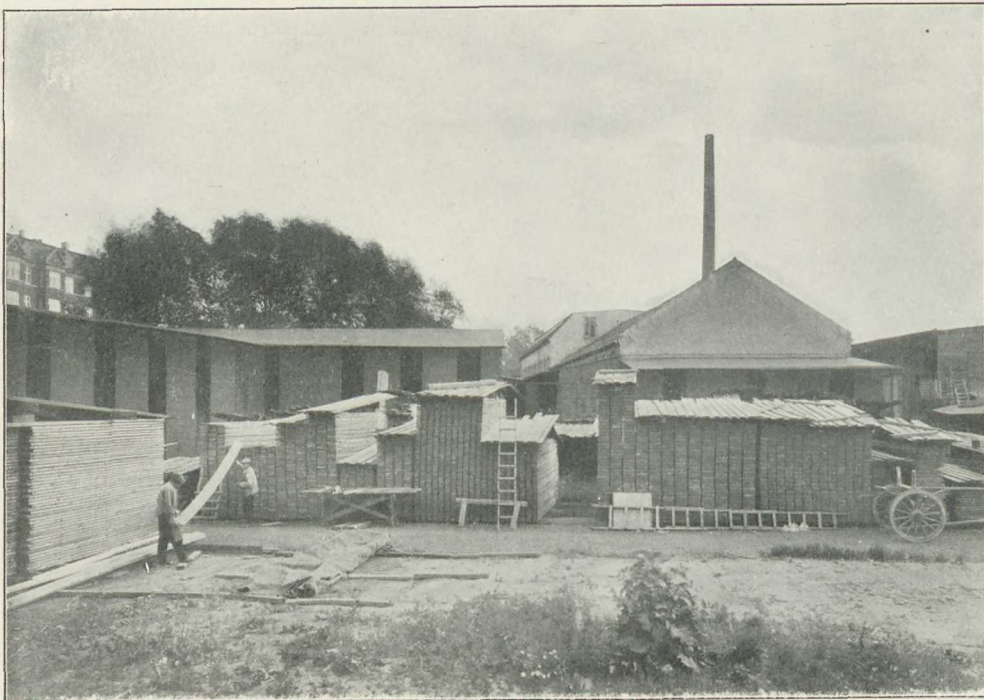
Det bedste ved hele dette Afsnit i Forretningens Historie er imidlertid, at der alle disse indre Kampe og Pengesorger til Trods vindes mere og mere Tillid udadtil. Denne Tillid indvindes i høj Grad paa den Konto, at Selskabet aldrig svigtede det Formaal, det satte sig ved Starten, nemlig at udføre godt og samvittighedsfuldt Arbejde, for et ikke mindre samvittighedsfuldt afmaalt Vederlag, samt at følge det Princip at levere Arbejdet færdigt prompte til de fastsatte Leveringsfrister.

Da Værkstedet flyttede fra Vinkelvej til Jagtvej blev det naturligvis nødvendigt ogsaa at udvide den daglige Driftsledelse, og det var utvivlsomt et lykkeligt Valg man gjorde, da man dengang valgte Jens Christoffersen til Værkfører paa Fabriken. Lars Poulsen, som foruden den daglige Ledelse af selve Produktionen, havde mange Jern i Ilden, dels ved den stadige voksende Kundekreds og dels med de vanskelige Pengetransaktioner, blev her heldig suppleret netop til det Formaals Fremme, der maatte og skulde blive det bærende Direktiv for en Forretning som denne, nemlig at holde sig i Plan med det bedste, der var oppe i Tiden indenfor den Branche, baade overfor Kunderne og den Stab af Arbejdere, der nu i voksende Antal fandt Beskæftigelse indenfor dens Omraade.

At en Forretning som denne maatte regne med at møde Modstand i vide Kredse var vel kun, hvad man ifølge hele sit Ophav og Fremkomst maatte regne med. Troen paa egen Kraft og fortsat Udvikling stimuleredes imidlertid ikke mindst derved, at man langsomt men sikkert banede sig Vej overalt, ikke alene paa det almindelige Konkurrence-Gebet, men ganske særlig hos Stat og Kommune, der jævnlig bærede Selskabet med deres Tillid. Af saadanne Arbejder kan fra denne Periode nævnes for ca. 30,000 Kr. Inventar til Københavns nye Raadhus, hvilket allerede paabegyndtes Aaret 1900, derefter Pumpestationen paa Kløvermarksvej, Valby Gasværk, Badeanstalten i Saxogade, ligeledes et Skolekøkken i Saxogade og Hans Tausensgades Skole.

Snedkerværkstedet 1. Sal.

Trælageret ved Fabriken i Hillerødgade

Endvidere Parketgulv m. m. i Forsamlingsbygningen paa Enghavevej samt en Række private Beboelseshuse.

Selskabet gennemlever saaledes i Virkeligheden i disse Aar, altsaa fra 1901 til 1905—06, en sund Udviklingsperiode. Af nye Stabiliseringer kan bl. a. nævnes, at man afskaffer Gasmotoren og indlægger elektrisk Kraft, hver Maskine faar sin Motor. Maskinernes Antal forøges. Udover den fra Aar til Aar betydelige Forøgelse af egne Leverancer, paatager man sig Udførelsen af Maskinarbejde for andre Snedkerforretninger, som ikke selv har Maskiner o. s. v.

Allerede 1902 behandles et Forslag paa Fagforeningens Generalforsamling, der er forskelligt fra de tidligere deri, at det ikke gaar ud paa direkte at lænse Kassen for Penge, men at man paaligner Medlemmerne et Ekstra-kontingent af 10 Øre pr. Uge, indtil der er indbetalt 250 Kontingenter pr.

Selskabets nuværende Arbejdere og Funktionærer.

Medlem, hvilket altsaa som oprindelig tænkt allerede i 1899 vil svare til 25 Kr. pr. Medlem, men da Kontingenterne skal opkræves af Medlemstallets vekslende Klientel, vil Aktierne altsaa tilfalde Fagforeningen, ligesom det iøvrigt var Meningen, at Fagforeningen forlods skulde udbetale Selskabet det gennem Aarene indkomne Kontingent.

Første Gang bliver Forslaget forkastet. Senere maa det imidlertid være vedtaget, antagelig i den ændrede Form, at Fagforeningen ikke forlods skal udbetale Beløbet. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at det blev dette Forslag, der i Virkeligheden kom til at danne Fundamentet for Fagforeningens endelige og sidste Indsats, hvor Talen var om Anbringelse af fast Kapital, idet man maa gaa ud fra, at de 10,000 Kr. Aktiekapitalen blev sat op med 1904 netop er disse opsparede 10 Øre, og da man naar 1906 er Kapitalen vokset til alt i alt 20,000 Kr., der sammenlagt med den tidligere Aktiekapital og Laan udgør ca. 40,000 Kr.

Det er meget vanskeligt paa Grundlag af det ufuldstændige foreliggende Materiale, baade hvad angaar Regnskabsbøger og Forhandlingsprotokoller, at se, hvorledes Forholdene i denne Periode mellem 1902 og 1906 har udviklet sig, men under alle Omstændigheder fremgaar det klart af alt foreliggende, at man i 1906 har lavet en Opgørelse med Fagforeningen, hvorved man ligesom er kommet til Bunds i alle gennem disse Aar foreliggende Mellemværender.

Fagforeningen afkøber samtidigt saakaldte private Aktier, hvilket udgør en Sum af ca. 5000 Kr. og faar tilbage 4000 Kr. af Aktieselskabets Kasse, saaledes at dens Indsats paa dette Tidspunkt bliver ca. 16000 Kr. Den nøjagtige Aktiekapital bliver herefter 34,725 Kr., som alle ejes af Fagforeningen, — paa samtlige Medlemmers Vegne, som det hedder i de dengang trufne Vedtagelser. Hermed er Fagforeningens Medvirken, hvor Talen drejer sig om Anbringelse af fast Kapital faktisk udløbet. Al senere Assistance har været begrænset til kortere Perioder paa almindelige Laanevilkaar, som senere er tilbagebetalt.

Konjunkturerne for Byggeriet havde iøvrigt været i Opdrift i alle de Aar Selskabet havde bestaaet. Man vil et eller andet Sted i denne lille Oversigt

Indkørsel til Selskabets Trælager, Hjørnet af Glentevej og Ørnevej.

se, hvorledes Omsætningen stiger Aar for Aar, og at man i 1905 naar lige op mod de 100,000 Kr. og 1907 160,000 Kr., hvoraf mere end 96,000 Kr. er Arbejdsløn. Men Boligbyggeriet er ikke sundt i denne Periode, Aar for Aar vokser de ledige Lejlighedsers Antal indtil vi i 1906, da man naar Kulminationspunktet med 9,327 ledige Lejligheder i hele København.

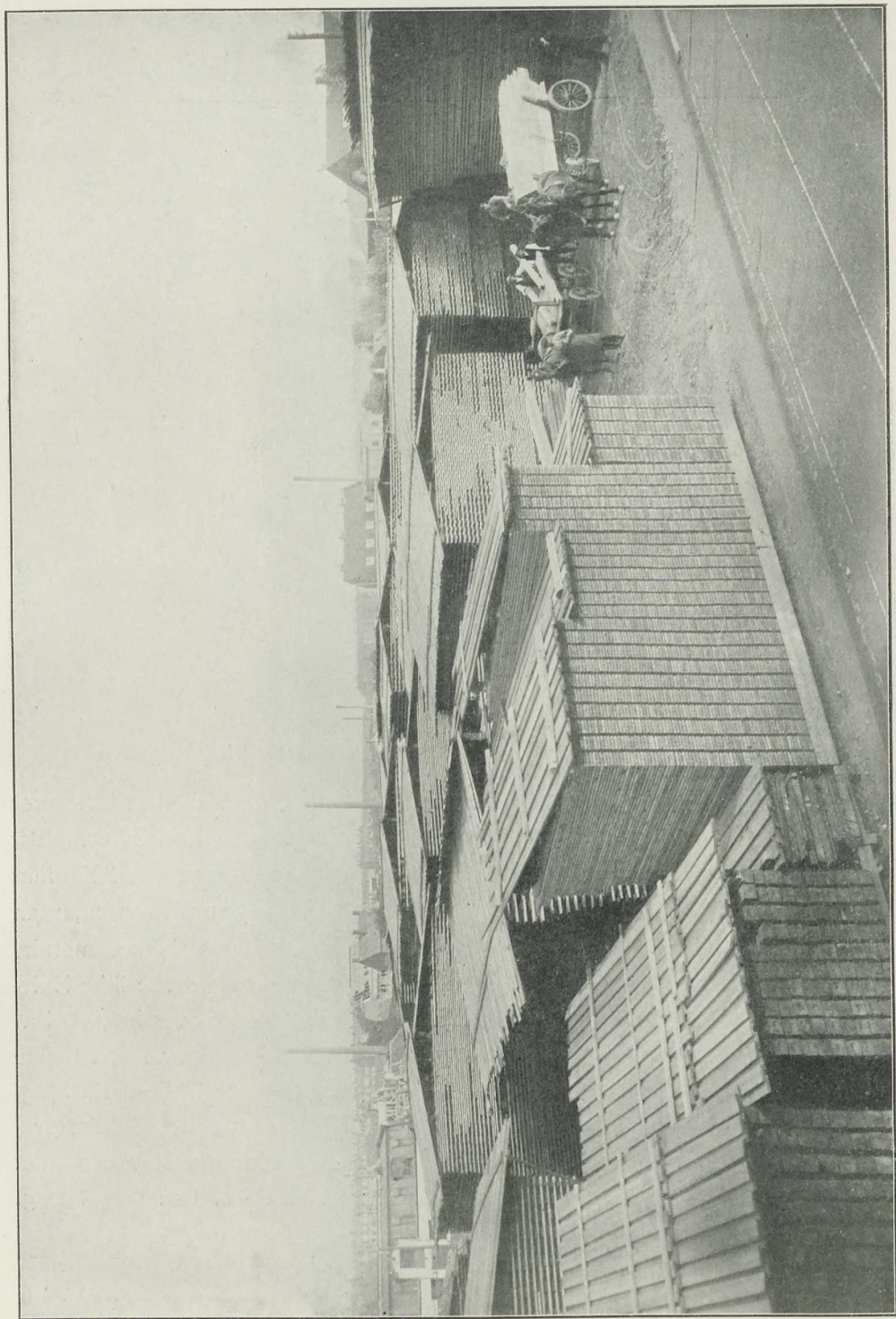
EN VANSKELIG PERIODE FOR BOLIGBYGGERIET

Hidtil havde det været let for dem, der vilde bygge at faa Byggelaan. Bankerne forstrakte gerne Folk med Penge til dette Formaal, men 1906 betegner et Vendepunkt i denne Periode. Kapitalen bliver betænkelig ved Pengeanbringelser i disse urentable Værdier. Det fra tidligere Byggesvindelsperioder ikke ukendte System at gøre Bygherren til Straamand, bliver mere og mere almindeligt. De mange Forretninger der er opstaaet til at betjene Byggeriet og de mange Tusinde Arbejdere, der nu engang er knyttet til dette Erhverv, skal jo leve.

At der gøres alt for at holde Liv i dette Erhverv er let forstaaeligt, bl. a. ogsaa derved, at Stilstand oftest betyder Døden. Bygningssnedkernes Fagforening var dengang oppe paa ca. 2000 Medlemmer, et Tal der senere gik ned med ca. 700 og aldrig nogensinde senere har naaet førstnævnte Højde.

Følgen af denne Kamp for Livet bliver, at Leverandørerne, altsaa væsentligt Haandværkerne, indlader sig paa at tage de sidste Prioriteter i Ejendommene i Stedet for Penge. En Mængde Forretninger bliver paa denne Maade hvirvlet ind i Svikmøllen og gaar til Grunde. Bygningssnedkernes Aktieselskab undgik selvsagt heller ikke sin Skæbne.

Aaret 1908 og følgende Aar til op omkring 1911 kendetegner, navnlig i Bygningsindustrien, en Trængselsperiode, som man skal langt tilbage i Historien for at finde Mage til. De mange Tusinde ledige Lejligheder, Straamandssystemet m. m. affødte det i 1908 velkendte Bankkrak, der bragte Tusinder af Mennesker ud i aarelang Arbejdsløshed og Masser af Foretagender ud i den rene Ruin. Som nævnt havde Bygningssnedkernes Aktie-

Udsigt over Trælageret ved Glentevej og Ørnevej.

Samlingsværkstedet paa Pladsen ved Glentevej.

selskab ogsaa taget Prioriteter i flere af de Ejendomme de havde leveret Arbejde til. Regnskabsmæssigt set havde det været gode Aar, ikke mindst 1907, hvor Bygningssnedkersvendene det meste af Sommeren var i Konflikt med Fagets Arbejdsgivere, som Aktieselskabet selvsagt var uberørt af, men Omsætningsbeløbet laa i Papirer, hvis Paalydende for fleres Vedkommende, da Kraket kom, ikke var en rød Øre værd, og for andres maaske ikke Halvdelen af Værdien. De udestaaende Beløb andrager betydeligt over 100,000 Kr., som dog naturligvis ikke alle var tabte. Blandt de Ejendomme ved hvilke Selskabet fik det største Tab kan nævnes: Dr. Priemesvej, Frederiksberg, Lombardigade, Sundbyerne, Odensegade og Ribegade, Østerbro, Guldborgvej og Falstersvej, Frederiksberg. De to sidstnævnte Ejendomme blev overtaget af Bygningssnedkernes Fagforening, i hvis Besiddelse de er den Dag i Dag. Størst var Tabet i Ejendommen paa Østerbro.

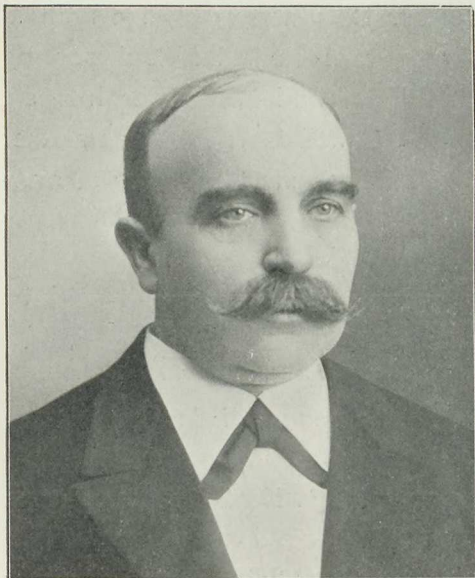

En af Gaderne paa Pladsen ved Glentevej.

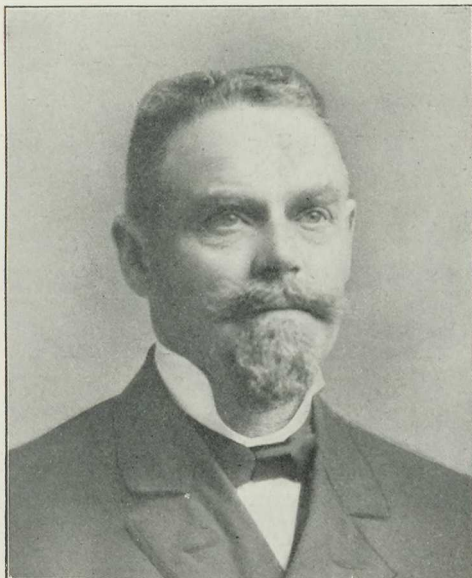

Bogholderi og Tegnestue.

Atter staar Selskabet overfor nye økonomiske Vanskeligheder. Aktiekapitalen maa i 1907 nedskrives med 40 %, altsaa til 20,835 Kr. Man opnaar en Tid et Moratorium med Kreditorerne og hjælper sig igennem som man bedst kan. Selskabets juridiske Raadgiver var Overretssagfører Hvass, der var Forretningen en god Mand, ikke alene som Raadgiver, men heller ikke bange for at træde hjælpende til, naar det kneb særlig haardt. Allerede i 1902 kastede man sig over, sideordnet med Bygningssnedkeriet, at lave Ligkister, til hvis Omsætning man havde valgt sig en Butik i Blaagaardsgade 3. Da denne Forretning, navnlig nu under Byggevanskelighederne, var et godt Aktiv, var den selvsagt let at afhænde, og da man stod og trængte til Penge, blev den foreløbigt og paa visse Betingelser om Tilbagekøbsret overdraget til en Snedker P. Graabæk for en Sum af 6500 Kr. Senere blev denne Forretning tilbagekøbt af Bygningssnedkern Fesagforening, i hvis Besiddelse den

Carl Meyer,
Forretningsfører fra Januar 1908 til April 1910.

Carl Møller,
Forretningsfører fra April 1910 til Juni 1918.

er den Dag i Dag, og i 1911 oprettedes yderligere et Udsalg i Saxogade 4, dog naturligvis saaledes, at Bygningssnedkernes Aktieselskab er fast Leve-
randør af Ligkister til disse Forretninger.

løvrigt træder Snedkerforbundet ogsaa hjælpende til i denne Periode. Bygningssnedkernes Fagforening staar ganske vist udenfor Forbundet, men dette til Trods kan Forbundet naturligvis ikke være en ligegyldig lagttager overfor alt hvad der foregaar under Konflikten i 1907, hvad enten Spørgs-
maalet drejer sig om Fagforeningens eller Aktieselskabets Interesser. Midt under alle disse Vanskeligheder, nemlig i Januar 1908 afgaar Forretningsfører Lars Poulsen, der længe har skrantet, ved Døden. Store Skuffelser knyttede sig til de 9 Aar, i hvilke han havde ofret sine Kræfter paa den Opgave, man havde betroet ham. Store havde ogsaa Vanskelighederne været, han havde haft at arbejde under, ikke alene fordi han stod som Repræsentant for en Bevægelse, der vovede sig ud paa et nyt og for dem uprøvet Gebet, men navnlig ved de Vanskeligheder der indtraadte, netop da han maatte afslutte sit Livsværk.

Til Poulsens Efterfølger valgtes Carl Meyer. De uhyre vanskelige Forhold Meyer gik ind til, gør ham imidlertid hurtig træt og ked af Ledelsen, og allerede 9. April 1910, altsaa efter godt 2 Aars Forløb, trækker han sig tilbage, og i hans Sted vælges Carl Møller. Umiddelbart derefter trækker Selskabets udmærkede Værkfører Jens Christoffersen sig tilbage for at overgaa til selvstændigt Erhverv.

TRANGEN TIL UDVIDELSE AF DEN KOOPERATIVE IDE

Det er ret almindeligt, at de mest udprægede Venner af den kooperative Tanke med en vis Stolthed peger paa, at de af Arbejderne selv oprettede Produktionsforretninger alle er indstillet paa at tage Konkurrence op med den almindelige kapitalistiske Samfundsproduktion, og dog gennemgaaende byder deres Arbejdere noget bedre Arbejdsvilkaar, samtidig med at de virker som en vis Regulator for den desto værre altfor planløse private Produktion, baade hvor den vilde Konkurrence trækker nedad eller i Jobbetiden opad.

Det siger dog sig selv, at Ideen i sit inderste Væsen maa stikke dybere, og at de saaledes anførte Betragtninger kun kan være Udtryk for Overgangsteorier, og at Tankens inderste Væsen maa være den, selv engang at kunne beherske Samfundsproduktionen. Netop overensstemmende med hele denne mere omfattende Tankegang, er det interessant at iagttage, hvilke Tanker og Ideer der har været oppe ogsaa imellem Byggefagene paa Bevægelsens første Stadier.

De under Lockouten 1899 af Fagforeningerne oprettede Produktionsvirksomheder var som bekendt ikke begrænset til Bygningssnedkerfaget alene. Som nævnt er Bygningssnedkernes Aktieselskab stiftet den 11. August, men allerede den 10. Juli har Murersvendene startet et ganske tilsvarende Selskab, og umiddelbart efter Bygningssnedkerne fulgte Tømrerne, der fra 29. September s. A. binder an med ganske den samme Opgave.

Allerede den 8. November 1901, altsaa godt 2 Aar efter at disse Byggefag har startet deres egne Produktionsforretninger, afholder de 3 Selskaber, netop

Selskabets nuværende Bestyrelse.

Hans Johansen,
Revisor.

paa Initiativ af Bygnings-
snedkernes Aktieselskab, et
Møde, hvor Tanken om at
de 3 Selskaber forener deres
Kræfter ved at opføre Bo-
liger i Fællesskab drøftedes.
Ingen tør helt afvise Tan-
ken, men heller ingen tør
endnu paa dette Stadium
binde an med den. Spørgs-
maalet henvises naturligvis

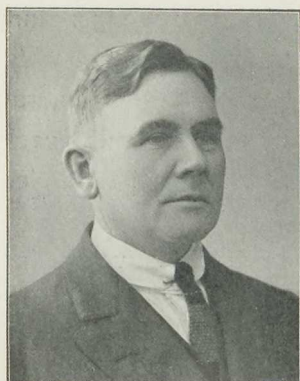

Joh. Jensen,
Revisor.

til et Udvalg, der giver sig god Tid, og omtrent et Aar efter, nemlig den 6. Oktober 1902, afholdes atter et Fællesmøde, hvor Bygningssnedkernes Repræsentanter fremsatte et positivt Forslag, nemlig at de 3 Selskaber i Fællesskab køber et større Grundareal paa Nordvestvejs Forlængelse, som det dengang hed, som de kan faa paa rimelige Vilkaar hos Københavns Magistrat. Navnlig Murerne synes at have stillet sig skeptisk til Sagen, og da det ønskede Samarbejde saaledes ikke kan opnaas, bliver Tanken skrinlagt, ikke for bestandigt, men foreløbigt. De ivrige Fortalere blandt Bygningssnedkerne har dog næppe tænkt dem, at der skulde hengaa 11 Aar før Tanken kunde omsættes til Virkelighed.

Som meddelt medførte Byggekraket 1908 en komplet Standsning i alt Boligbyggeri. Standsningen havde ikke alene den Virkning, at Tusinder af Mennesker blev gjort erhvervsløse, men Bankernes vedblivende afvisende Holdning overfor næsten hvem som helst, hvor Talen var om Byggelaan, viste tydeligt, at Standsningen i nogen Grad var kunstig tilrettelagt. Den Omstændighed, at Bankerne efter Kraket selv var blevet Grundejere i stor Stil, bidrog selvsagt sit til at styrke den Opfattelse, at der bag denne næsten konsekvente Afvisning af Byggelaan laa Grundejerspolitik.

Ulykken var imidlertid ikke begrænset til den konkrete Arbejdsløshed alene og hvad der dermed fulgte. Vel var der ca. 10,000 ledige Boliger i København i 1907, men i en By som København og paa en Tid hvor Befolk-

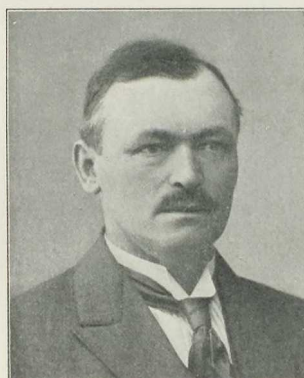
Valdemar Hansen,
Konduktør.

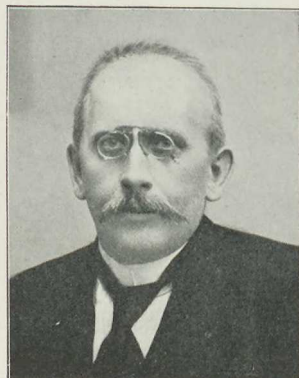
Frk. Louise Hansen,
Bogholderske.

Andreas Jensen,
Konduktør.

Laurits Jørgensen,
Forvalter.

A. Bredsgaard Larsen,
Beregner.

Jens Hyrup,
Værkfører.

Selskabets Funktionærer.

ningstilvæksten er i saa rasende Udvikling som i vore Dage, vil det hævn sig haardt, at en saa vigtig Samfundsproduktion, som Menneskeboliger nu engang er, ligger fuldstændig stille, det ene Aar efter det andet, og det er aldeles ingen Overdrivelse, naar man som Udgangspunkt for de katastrofale Tilstande man senere har gennemlevet under Bolignødens frygtelige Tilstande peger netop paa denne Periode, hvor Bankerne mere end nogensinde var interesseret i Husenes Værdistigning og forøge Efterspørgslen efter Lejligheder, og derved fremtvinge et højere Lejeniveau.

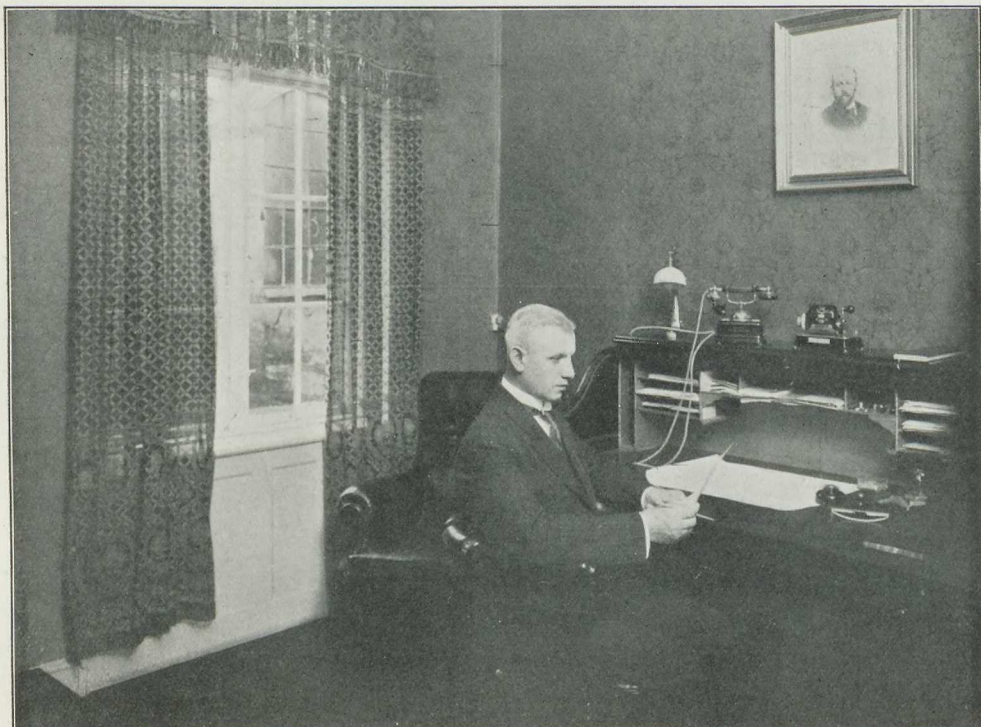
Allerede 1910—11 begynder man i Pressen, paa Møder og navnlig naturligvis indenfor kommunale Institutioner at drøfte den truende Fare det vilde være for Samfundet at komme ud i en alvorlig Tilstand med Bolignød. Navnlig Arbejdernes Repræsentanter i Københavns Kommunalbestyrelse paa-viser Gang paa Gang, hvilke Tilstande man kan vente. Flertallet vender imidlertid det døve Øre til, og derved bliver det altsaa foreløbigt.

Ideen om at Arbejderne selv tog fat paa at opføre Huse er vel under disse Forhold ganske nærliggende, ikke mindst mellem de her nævnte Byggefag, hvor Tanken allerede er drøftet og overvejet for mange Aar siden, og som har alle Organer i Orden til at tage fat, blot man kan faa et Arrangement i Orden med Byggelaanene.

Ogsaa andre Steder har de herskende Tilstande affødt Planer om, at Arbejderne selv tager fat paa denne Opgave for derigennem at bøde paa to af de foreliggende værste Samfundsonder, Arbejdsløsheden og den truende Bolignød. Arbejdernes Andelsboligforening, der senere blev en meget vigtig Faktor i Boligbyggeriet, er allerede startet 12. Marts 1912, ligesom den Mængde af de Byggeforeninger, der var opstaaet i de forløbne halve Snes Aar, hvis væsentligste Opgave var at bygge Havehuse — destoværre ikke altid i den kooperative Tankes Aand — ogsaa for Alvor tager Fart.

Den 12. Februar 1913 er Repræsentanter for de 3 Byggeselskaber atter samlet til Møde med ganske det samme Punkt paa Dagsordenen, som det man drøftede 1901—02. Denne Gang er det imidlertid noget større anlagt. Der er ikke mindre end 2 Overretssagførere til Stede, nemlig den med Byggesager gennem mange Aars Erfaring kyndige Fritz Ortmann samt L. Jessen, som staar Arbejderpartiet meget nær. Endelig deltager Borgerrepræsentant, tidligere Snedker, senere Borgmester Chr. Christiansen, Vekselerer Lamm og endelig har Elektrikerne oprettet et Aktieselskab efter samme Mønster som de andre Byggefag den 21. September 1912, og Smedene har i mange Aar haft en Fabrik i Horsens, der nu er flyttet hertil, ogsaa disse to Selskaber er repræsenteret.

Selskabet blev startet samme Dag og fik Navnet Akts. Arbejdernes kooperative Byggeforening. Aktiekapitalen sattes ved Starten til 100,000 Kr.

Forretningsførerens Kontor.

Vekselerer Lamm paatog sig at lade Aktietegningen foregaa paa sit Kontor. Overretssagfører L. Jessen blev Selskabets Formand. Den øvrige Bestyrelse bestaar af Forretningsførerne for de 5 nævnte Selskaber. Sjælen i det hele bliver dog aabenbart, ikke mindst i den første Periode, den med Byggesager kyndige og rutinerede Overretssagfører Fritz Ortmann, der med indlevet Rutine ordner alle finansielle Vanskeligheder samt stiller Tingene paa Plads efter alle de for Byggeriet foreskrevne lovformelige Regler. Selskabets Arkitekt bliver Mandrup Poulsen.

Hensigten er ikke her at skrive dette Selskabs Historie, iøvrigt har Starten af samme jo saa langt fra været Bygningssnedkernes Aktieselskabs eneste Livsbetingelse, men omvendt har de Leverancer, der Tid til anden er leveret til saavel dette Selskab som det før omtalte Byggeselskab „Arbejdernes

Andelsboligforening" været af et saadant Omfang, at det ganske naturlig har været en integrerende Del af dets Tilværelse. Iøvrigt kan det uden Overdrivelse med Rette siges, at begge disse 2 Selskaber, saavel det kooperative Byggeselskab som Arbejdernes Andelsboligforening, har udfoldet stor Energi og gjort en stor Indsats i Boligbyggeriet for at fremskaffe sunde og gode Boliger til de Priser, som Forholdene engang muliggjorde det netop paa den Tid, hvor Bolignødens Ulykker hærgede Samfundet mere end nogen sinde.

Bygningssnedkernes Aktieselskab har, medregnet hvad der for Tiden er i Arbejde, leveret Snedkerarbejde til det kooperative Selskab til mere end 245 Opgange, hvoraf ca. Halvdelen er til de saakaldte høje Bebyggelser, til Boligforeningen ca. 220 Opgange. Sidstnævnte har iøvrigt i de senere Aar startet sit eget Snedkeri, hvorfor Leverancen til dette Selskab delvis er ophørt for et Par Aars Tid siden. Udbytte ud over det allernødvendigste har Bygningssnedkernes Aktieselskab aldrig haft hos disse Selskaber, men til Gengæld har man haft Fornøjelsen af at betjene kulante Kunder med Garanti for Overholdelse af kontraktmæssige Forpligtelser.

Tid efter anden trækker Forstyrrelserne fra Byggekracket sig mere og mere ilave, foruden en Del Licitationsarbejde til almindelige private Beboelseshuse, kan Selskabet stadig glæde sig ved en Række offentlige Arbejder. Af det væsentligste fra denne Periode kan nævnes: Kirken paa Rigshospitalet, Flæskeshallen, Statsbanernes Centralværksteder, la Coursvejs Skole, Funktionærboligerne paa Frederiksberg Hospital samt Overlæge- og Portnerbolig m. m. Bispebjerg Hospital, Vestre Fængsel, Inventar til samme, Sjællandsgades Badeanstalt samt en Mængde Beboelseshuse for saavel Københavns som Frederiksberg Kommune, alt naturligvis efter almindelige Konkurrence-Vilkaar med andre Forretninger i Faget.

NYE UDVIDELSER

Virksomheden er i 1914 atter i god Opdrift. Trangen til nye Udvidelser melder sig med stærkere og stærkere Tryk, og da der tilbyder sig Muligheder for nye Udvidelser, derved at Smedenens Aktieselskab „Aurora“ har købt

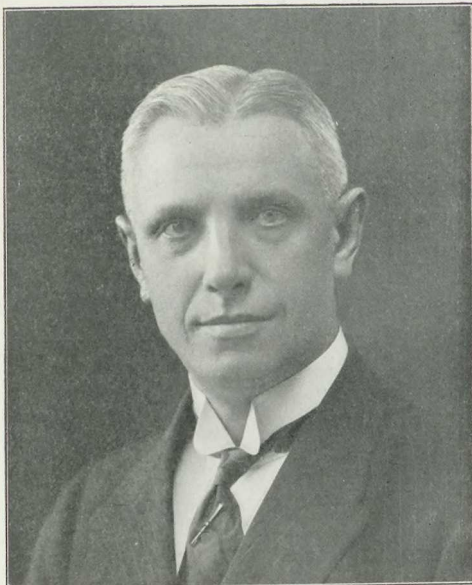
Anker Heegaards gamle Fabrik i Hillerødgade, engagerer man sig med dette. Der træffes en Ordning om et Lejemaal paa længere Sigt paa ret billige Vilkaar, ligesom man i 1916 køber en ledig Byggegrund, til Oplagring af Træ, der støder op mod Fabriken.

Der anskaffes samtidigt flere moderne første Klasses Maskiner. Paa Jagtvejen kunde man højst skaffe Plads til 6 Maskinsnedkere og 9 Haandsnedkere, i Hillerødgade faar man Plads til 14 Maskinsnedkere og 30 Haandsnedkere.

I Sommeren 1918 frasiger Carl Møller sig Pladsen som Fabrikens Leder og gaar over til selvstændig Virksomhed. Selskabet var ved Møllers Overtagelse

af Ledelsen nede i en Bølgedal, opstaaet ved en usund Spekulationsperiode, som hvirvlede alt og alle med som befandt sig i dens Nærhed. En af de gode Sider ved Lederen af en Virksomhed, der har levet med i en Periode som denne, var at bidrage til at genoprette Tilliden, hvilket netop var de Egenskaber Carl Møller var i Besiddelse af overalt hvor han optraadte som Selskabets Repræsentant, hvorved han i høj Grad bidrog til at skaffe Fabriken den Position tilbage, der senere naaedes. Til Carl Møllers Afløser valgtes Fabrikens nuværende Leder Jens Poulsen, der i flere Aar havde været Konduktør ved Selskabet.

Faa Dage efter Jens Poulsens Tiltræden indtraf der en Begivenhed, der let kunde have foranlediget en følelig Afbrydelse af Fabrikens Drift, nemlig derved, at der midt i disse brandfarlige Omgivelser med stort Lager af Træ og helt eller halvfærdigt Arbejde, opstod en yderst farlig Ildløs. Heldigvis blev Branden begrænset til Tagetagen, hvorved ogsaa Skaden i alt væsentligt kun omfattede denne, samt en Del færdigt Arbejde, og de Forstyrrelser en

Jens F. Poulsen,
Selskabets nuværende Leder.

saadan Begivenhed naturligvis altid medfører. For Selskabets fremtidige Virksomhed blev det imidlertid saalangt fra nogen Katastrofe, tværtimod benyttede man Anledningen til en længe tiltrængt ny Udvidelse. Som før nævnt bor man tilleje hos A/S „Aurora“. Hvis man selv skal foretage Udvidelse, maa det altsaa blive paa fremmed Mands Grund, for saavidt Ejeren ikke selv vil foretage, hvad der i saa Henseende er nødvendig.

Det lykkedes imidlertid at faa et Arrangement i Stand med „Aurora“, hvorved Lejemaalet, der paa dette Tidspunkt gælder til 1924, blev forlænget med 10 Aar, altsaa til 1934, paa saadanne Betingelser, at man under de forhaandværende Vilkaar finder det forsvarligt selv at foretage Udvidelsen. „Aurora“ lader Assurancesummen, der iøvrigt ikke er overvældende, overgaa til Bygningssnedkernes Aktieselskab. Sidstnævnte faar ordnet et amortisabelt Laan paa 16 Aar, hvorefter man for egen Regning paabygger 2 nye Etager paa den Del af Fabriken, der var overgaaet den her omtalte Brandskade.

Atter er man kommet et Skridt i den rigtige Retning paa det Gebet, der hedder Udvidelse, som har kendetegnet den her omtalte Virksomhed fra dets første Livsaar. Man kan ikke alene nu skaffe Plads til om fornødent ca. 50 Haandsnedkere, men Pladsforholdene er langt bedre end tidligere, ligesom man atter anskaffer flere nye Maskiner, hvorved Maskinsnedkernes Antal kan udvides til ca. 20 Mand.

Jens Poulsens Tiltræden, som Leder i første Plan, kendetegnes ved Tilstande, som er saa vidt forskellige fra dem man hidtil har gennemlevet, ikke blot i de forandrede Forhold, med den langt større anlagte Fabrik med mange Folk, stort Maskinanlæg, stor Omsætning o. s. v., men maaske navnlig ved de ommaalte Værdier, der kræver større Agtpaagivenhed og Omtanke end nogen sinde før. Arbejds løn, Materialeindkøb, kort sagt alle Driftsudgifter er nærmest tredoblet, men dertil kommer, at Dyrtiden er i fortsat Drift, enhver Disposition eller Kalkulation kan gøres illusorisk i Løbet af faa Uger.

Højkonjunkturens Tid er imidlertid alle Vanskeligheder til Trods inde. Kunsten ved at lede en Forretning paa dette Tidspunkt ligger ikke i at gøre den stor og imponerende, snarere omvendt. Masser af Forretninger giver paa dette Tidspunkt vældigt Udbytte. Aktionærene faar svimlende Udbytte

„Axelborg“, hvortil Selskabet har leveret Snedkerarbejdet.

af deres Penge, foruden de faar deres Aktiekapital fordoblet. Aktierne stiger ofte mange Gange over sit oprindelige Paalydende, og nye Fabriksanlæg startes, som om denne Guldalder, der i Virkeligheden havde sin Oprindelse i de alvorligste Samfundsulykker, aldrig skulde faa Ende.

Til Bygningssnedkernes Aktieselskab naar denne Jobbetid ganske naturlig ikke. De Aktier der i sin Tid var paa enkelte Medlemmers Hænder, er som før nævnt forlængst udbetalt Medlemmerne, kun Fagforeningen, der i Henhold til Selskabets Love højst kan faa 6% i Udbytte, besidder Aktierne paa Medlemmernes Vegne. De forandrede Værdimaalere og den store Om sætning nødvendiggør naturligvis en Udvidelse af Aktiekapitalen, hvilket sker i Efteraaret 1918, fra de hidtidige 20,835 til 100,000 Kr., og atter i Foraaret

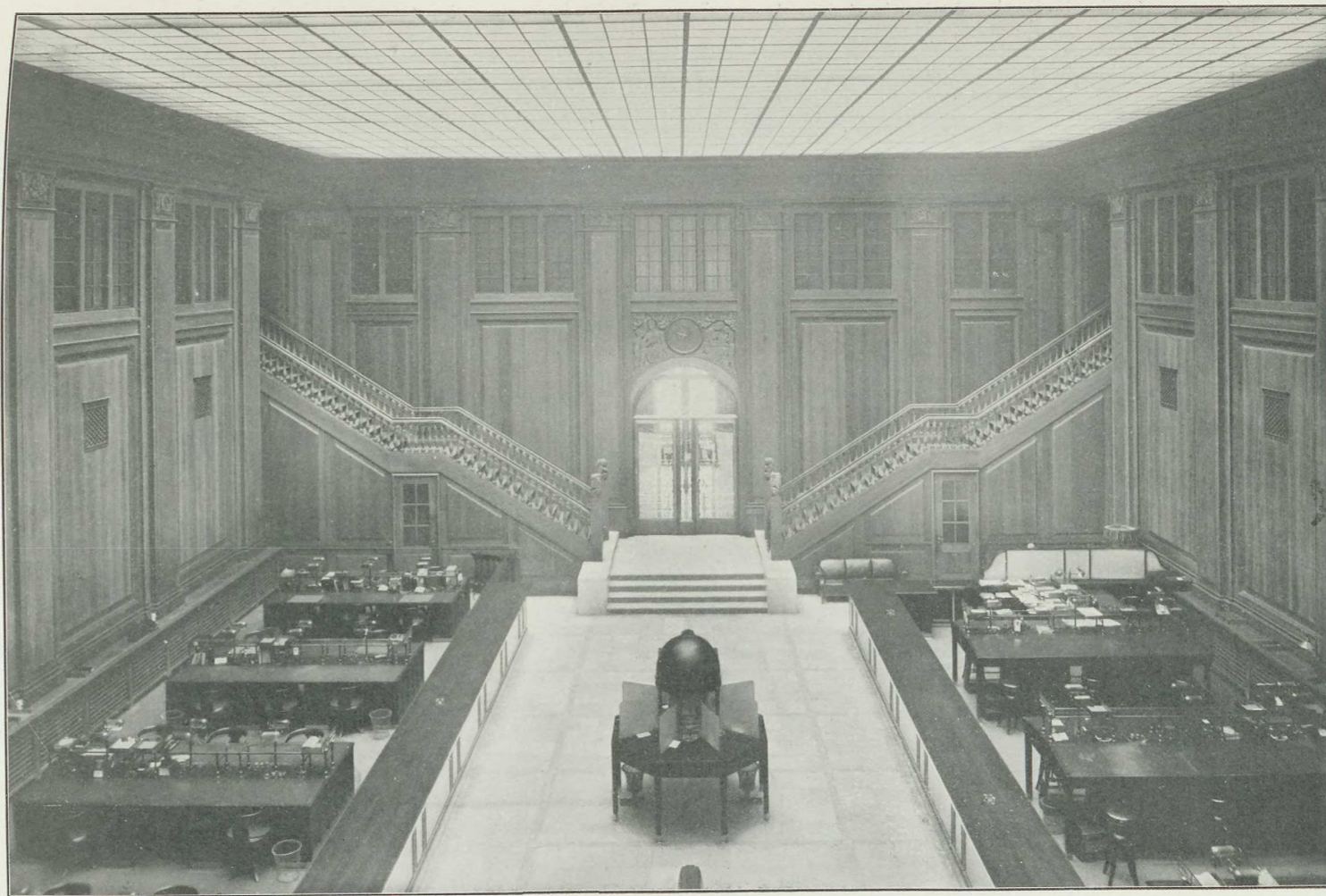
1922 til $\frac{1}{4}$ Mill. Kr. En væsentlig Del af Maskinerne er anskaffet inden Dyr-tiden. Det i de gode Aar efter Krigen indtjente Beløb anvendes i stor Ud-strækning til Indkøb af større Oplag af Materialer. Paa denne Konto har man de sidste 5 Aar jævnlig anbragt en Kapital paa omkring $\frac{1}{2}$ Mill., for Tiden ca. $\frac{3}{4}$ Mill., hvilket naturligvis i høj Grad har bidraget til, at Fabriken bedre end nogen sinde har set sig istand til at levere godt og solidt Arbejde, af gode lagrede Materialer.

I Foraaret 1923 køber Selskabet af Tømrersvendenes Aktieselskab en Grund paa 13,345 □ Alen, med Skure og Værkstedsplads til 10 Mand, ved Glentevej og Ørnevej til Oplagring af Træ i Stedet for en hidtil lejet Plads ved Glentevej.

Samme Foraar indlægges et fuldt moderne Spaanesugeranlæg, hvorved alle Spaaner og Affald suges fra hver enkelt Maskine direkte ud i to dertil byggede Magasiner, hvorved Brandfaren i høj Grad formindskes, ikke at tale om den store Behagelighed for Arbejderne, som beskæftiges ved Maskinerne i de nu næsten støvfrie Lokaler. Samtidig indlægges en moderne Blæser og Luftopvarmer til Tørrestuen, saaledes at denne nu er paa Højde med det bedste, der er fremme for Tiden.

Den Omstændighed, at der er Bolignød, skulde jo synes at give stadige og vedvarende Arbejdsbetingelser for de Virksomheder, som beskæftiger sig med Boligbyggeri. Dette er imidlertid saalangt fra Tilfælde. Da Krisen i 1921 melder sig, rammes dette Erhverv lige saa fuldt som alle de andre, og Arbejdsløsheden holder sit sørgelige Indtog saavel i Byggefagene som i andre Fag. I Bygningssnedkerbranchen er Arbejdsløsheden i disse Aar 1921—22—23 gennemgaaende oppe paa 41, 37 og 15 pCt.

Naar undtaget Villabyggeriet bliver det, grundet paa de uhyre Bygge-omkostninger, mere og mere umuligt at gennemføre det saakaldte private Boligbyggeri. Stat og Kommune maa allerede i 1918 træde hjælpende til, først med direkte Tilskud, senere med let tilgængelige Byggelaan. Kommunerne maa selv optræde som Bygherrer i stor Stil, først med mere eller mindre intere-mistiske Barakker for Husvilde, senere ved at bygge almindelige Beboelses-huse. Endelig maa Staten lovgive for at forskaane Beboerne i de gamle

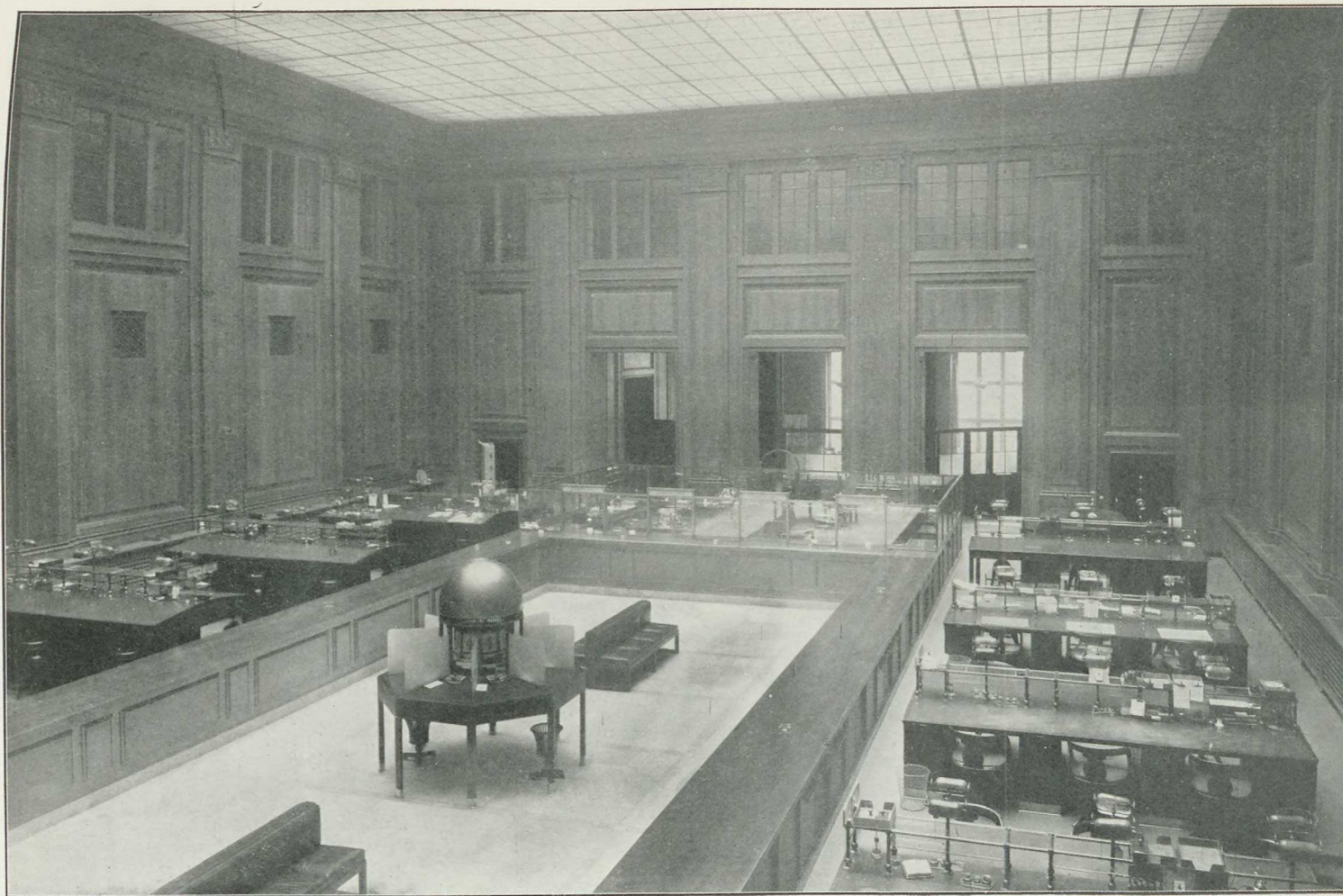
Egetræspaneler i Banksalen, „Axelborg“.

Huse for at blive flaaet af Husværterne. Næsten alt Boligbyggeri er overladt til saakaldte Andelsbyggeforeninger, der langt fra alle er lige sunde i sin Oprindelse eller Hensigt. Beboerne der flytter ind, maa betale større Indskud for at komme i Besiddelse af den saakaldte Andel, der naturligvis i bedste Fald kun sikrer dem Retten til at bo i Lejligheden, hvis de vel at mærke betaler deres Husleje. Der opføres en Masse saakaldte billige Huse, hvor man har dispenseret fra adskillige Byggeregler, men selv der hvor Dispensationerne ikke er givet, er Kvalitetsniveauet for Boligbyggeriet sænket betydeligt under de normale Tilstande.

Stærkt berørt af denne Nedgangstid, der samfundsmæssigt set virkede ganske katastrofalt med Bankkrack, Fallitter og Arbejdsløshed voldsommere end nogen sinde, blev Bygningssnedkernes Aktieselskab egentlig ikke. Fabriken beskæftigede under Højkonjunkturen 1918—19 og 20 gennemsnitlig hele Aaret henholdsvis 95—120 og 195 Mand. I 1921—22 og 23 henholdsvis 115, 105 og 155 Mand, for 1924 kan Tallet naturligvis ikke opgives endnu, men vil i alle Tilfælde næppe komme under det for 1923 angivne Tal. Omsætningen var som det vil ses af Oversigten, da den i 1920 var paa sit højeste, knapt 2½ Million, hvoraf der var udbetalt ca. 1¼ Million i Arbejds løn. Følger man dernæst de følgende Aar, som for Faget som Helhed kendetegner en kolossal Tilbagegang, vil man se, at Bygningssnedkernes Aktieselskab har klarer sig godt over disse vanskelige Aar, der for Tusinder af andre bliver uhyre Trængselsaar, for ikke at tale om de mange, der helt gik til Grunde i det økonomiske Virvar, som maatte blive en Følge af de forud gennemlevede Tilstande.

Af større Arbejder Virksomheden har haft til Udførelse i de senere Aar skal nævnes en Række Skoler og Beboelseshuse for saavel København som Frederiksberg Kommuner, bl. a. for Københavns Vedkommende Skolen paa Lergravsvej. En Række kommunale Beboelseshuse, bl. a. i Bustrupgade, Bevtoftegade, Ingerslevgade, Sigerstedsgade, „Østergaard og Vestergaard“ ved Jagtvejen, Træhusene i Vognmandsmarken og Haraldsgade, Træhusene i Vanløse, Skolen i Alsgade, Desinfektionsbygningen paa Kommunehospitalet, Skolen i Sjællandsgade, Beboelseshuse paa Smyrnavej, Fælledvejens Under-

Egetræspaneler i Banksalen, „Axelborg“.

station og 22 Opgange ved Sønder Boulevard og Vester Fælledvej. For Frederiksberg Kommune bl. a. Beboelseshusene paa Peder Bangsvej, Emilievej, Barakkerne ved Chr. Poulsensvej, Beboelseshusene ved Dalgas Boulevard. Af Statsarbejde kan nævnes den medicinske Klinik paa Landbohøjskolen samt Inventariet til Professor Bjerrums Laboratorium og det tidligere Sygehjem ved Rolighedsvej samt Østerbros Posthus. Af større Arbejder udenfor Stat og Kommune kan fra den nyere Tid nævnes det store Bygningskompleks „Axelborg“ paa Vesterbro med tilhørende Bankindretning, Kvindernes Boligforening paa Østerbro, Hustømrerforeningens Stiftelse, Andelsbyggeforeningen „Merkur“, Boligforeningen „Dalgas Hus“, Københavns Andelsbyggeforenings Karré B, Vigerslev, Arbejdernes Andelsboligforenings store Bygningskompleks ved Amagerbrogade, Fotorama i Nygade 3, og fra den aller nyeste Tid en Mængde Arbejde for Københavns Kommune til Politigaarden.

Foruden disse Leveringer kan nævnes en Mængde Leverancer til saavel det kooperative Byggeselskab som Københavns Andelsbyggeforening og „De forenede Andelsboligforeninger“. Endelig har Selskabet selvfølgelig haft en hel Del mindre Kundearbejde samt Leverancer til Villabyggeri og mindre private Huse.

Da en talmæssig Oversigt over Omsætning og den udbetalte Arbejdsløn siden Selskabets Start maaske til syvende og sidst giver det bedste Billede af Forretningens Gang, hidsætter vi her hosstaaende Oversigt til Sagens Bedømmelse.

	Omsætning Kr.	Arbejdsløn Kr.		Omsætning Kr.	Arbejdsløn Kr.
1899: 12/8—31/12	5103.95	4617.21	1912: 1/1—31/12	62000.00	24753.43
1900: 1/1—31/12	52600.00	33384.12	1913: 1/1—31/12	198000.00	94308.33
1901: 1/1—31/12	61000.00	38209.92	1914: 1/1—31/12	232000.00	113852.11
1902: 1/1—31/12	60000.00	24789.75	1915: 1/1—31/12	250000.00	134674.51
1903: 1/1—31/12	91000.00	55899.62	1916: 1/1—31/12	302000.00	139000.00
1904: 1/1—31/12	98000.00	43970.62	1917: 1/1—31/12	698582.00	283000.00
1905: 1/1—31/12	94000.00	46743.16	1918: 1/1—31/12	956365.00	334119.32
1906: 1/1—31/12	129000.00	64341.35	1919: 1/1—31/12	1.305313.89	616383.32
1907: 1/1—31/12	160000.00	96164.60	1920: 1/1—31/12	2.363055.94	1.261223.88
1908: 1/1—31/12	118000.00	53608.44	1921: 1/1—31/12	1.302506.40	604308.95
1909: 1/1—31/12	49000.00	29043.01	1922: 1/1—31/12	1.058063.47	455484.49
1910: 1/1—31/12	67000.00	31517.74	1923: 1/1—31/12	1.584410.60	699908.16
1911: 1/1—31/12	69000.00	29300.87			

Interiør af Korridor i Andelsbankens Lokaler.

Løvrigt gaar vi ud fra, at det i hosstaaende lille Festskrift anførte Billedstof ikke alene taler for sig selv, men i Virkeligheden siger mere end mange skrevne Ord ikke alene for Helhedsindtrykket af Forretningens Omfang men ogsaa om de Personer, som hver paa sit Felt har bidraget til det Resultat, der er naaet.

Vi genfinder her Billeder af den første Bestyrelse og de 4 Mænd, der gennem de 25 Aar har været betroet Ledelsen i første Plan til de forskellige Tider, samt den nuværende Bestyrelse og endelig Selskabets Funktionærer, der hver for sig udfylder vigtige Funktioner i Selskabets Tjeneste.

Det store Gruppébillede af Arbejderne giver ikke et helt fyldigt Udtryk for Forretningens Folkehold. Et Bygningssnedkeri er ikke af den Beskaffenhed, at alle Arbejderne er samlet paa en Plads, tværtimod er det som Regel kun Mindsteparten af dem, der betjener Virksomheden, som arbejder paa selve

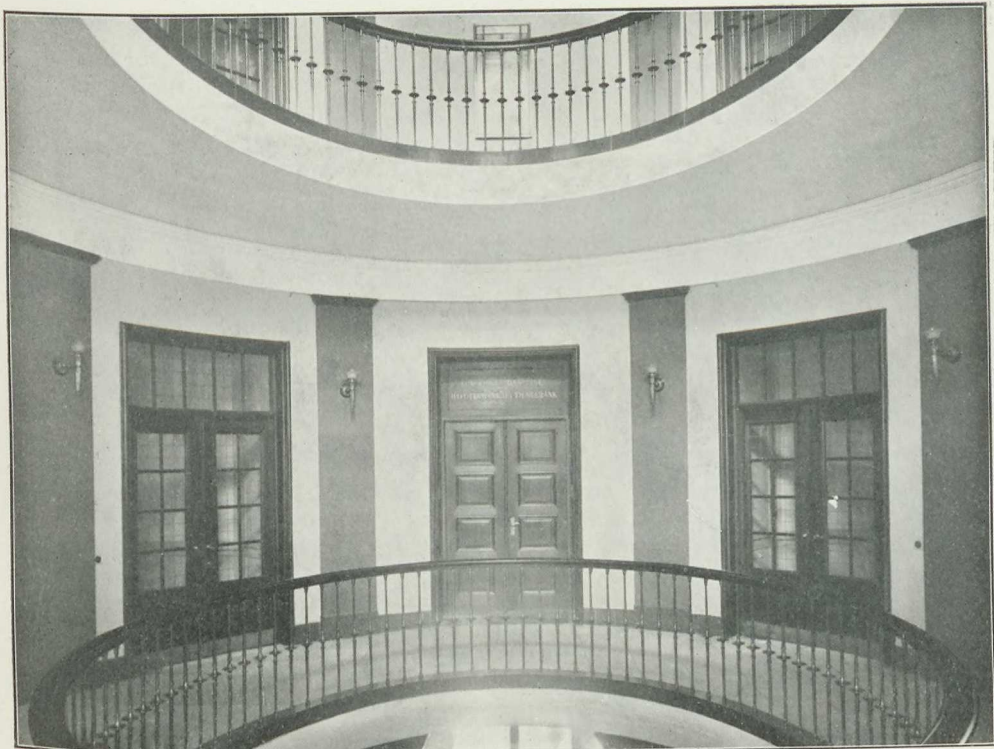

Fabriken, det største Antal er til de fleste Tider spredt ud over Byen og andre Steder, hvor de forskellige Byggeforetagender ligger, hvad naturligvis bevirker, at de er vanskelige at samle alle under ét.

Egentlig er et Bygningssnedkeri paa mange Omraader et utaknemligt Hverv at betjene bl. a. ved det Højtryk, der som Regel hviler over Produktionen. Et Byggeforetagende skal i vore Dage, ikke mindst for Snedkernes Vedkommende, være færdigt med en for udenforstaaende sikkert uforstaaelig kort Frist. Selv store Bygningskomplekser, hvor der af Hensyn til den korte Tid, der er levnet til Snedkerarbejdet, maaske skal sættes ind med op imod et halvt Hundrede Snedkersvende og til enkelte Tider oftest meget mere, kan man som Regel højst regne med 5—6 Ugers Arbejde for den store Stab, kun ganske faa bliver derefter tilbage til Færdiggørelse af det resterende Arbejde. At disse forcerede Forhold, der kræver, at en saadan Virksomhed skal mobilisere en stor Stab af Folk, der som oftest ikke kan flyttes hen paa andre Foretagender, skaber Vanskeligheder baade for Forretningen og naturligvis navnlig for Arbejderne, er den Slags indre Sorger, som de, der lever paa Afstand, ganske naturlig ikke gør sig Forestillinger om.

DET INDRE LIV

Et af de Spørgsmaal, man kan tænke, vil paatrænge sig den, der har vist os den Velvilje at læse hosstaaende lille Oversigt over Selskabets Virksomhed gennem de 25 Aar, vil sikkert være: „Hvorledes har man egentlig klaret sig gennem de Interesses modsætninger, der dog uundgaelig maa opstaa mellem de mange Mennesker, der beskæftiges paa en Fabrik som denne, ikke blot Snedkersvendene, som er Ejer af Forretningen, men Arbejds mænd, Kuske, Maskinsnedkere m. m.“ Et Spørgsmaal som dette er jo saare nærliggende netop paa en Tid, hvor Modsætningsforholdene mellem Arbejder og Arbejdsgiver ofte er yderst spændte. At man saadanne Steder kan undgaa de almindelige Opgør, der giver sig Udslag i de store Kampe, Strejker eller Lockouter, kan vel til Nød forstaas, men gennem disse genspejles jo dog kun en mindre Del

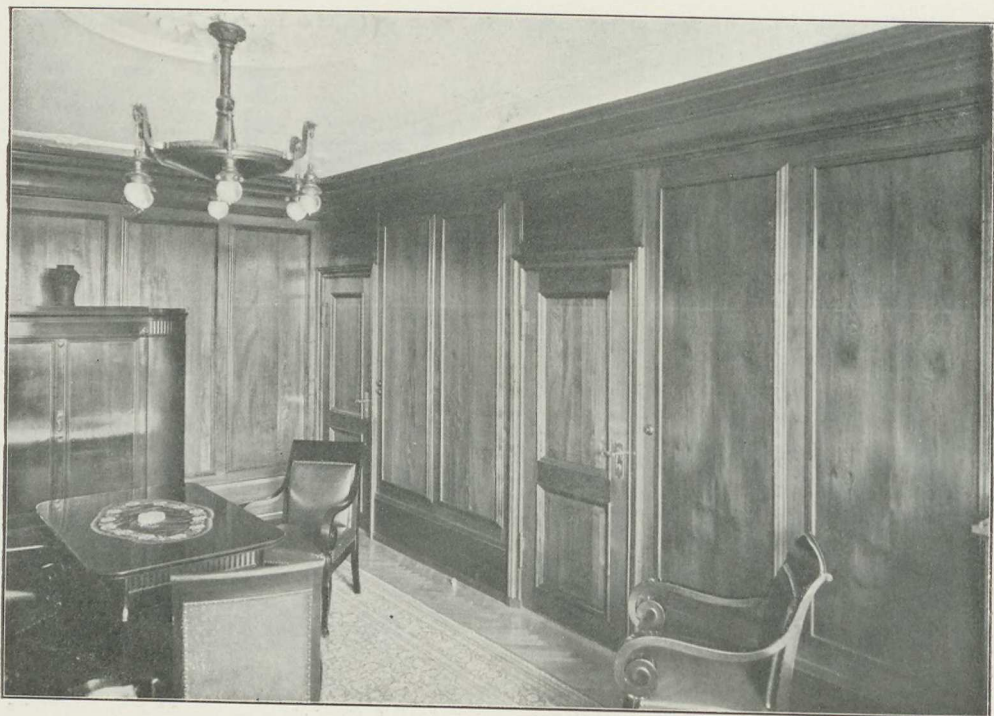
Trappeinteriør i „Axelborg“.

af den sociale Strid. De store Masser af modstaaende Interesser afgøres som bekendt fra Dag til Dag, ikke en enkelt men ofte i Snesevis af Sager, ved Mægling, Voldgift, Nævn, Forligsmænd m. m.

Resignerer Arbejderne, naar de kommer ind paa en Virksomhed som denne, eller giver Virksomheden blankt overfor ethvert Krav, Arbejderne stiller, vil man med Rette spørge.

Spørgsmaalene er paa engang baade let og vanskelig at besvare. I alt Fald maa begge de sidstnævnte Spørgsmaal besvares med Nej. Selvfølgelig stiller Arbejderne deres Krav her, som alle andre Steder, og selvfølgelig kan Virksomheder som denne eller lignende, der skal konkurrere med den almindelige private Produktion, ikke efterkomme ethvert Krav der stilles.

Hemmeligheden kan sikkert i Masser af Tilfælde afsløres ved Hjælp af

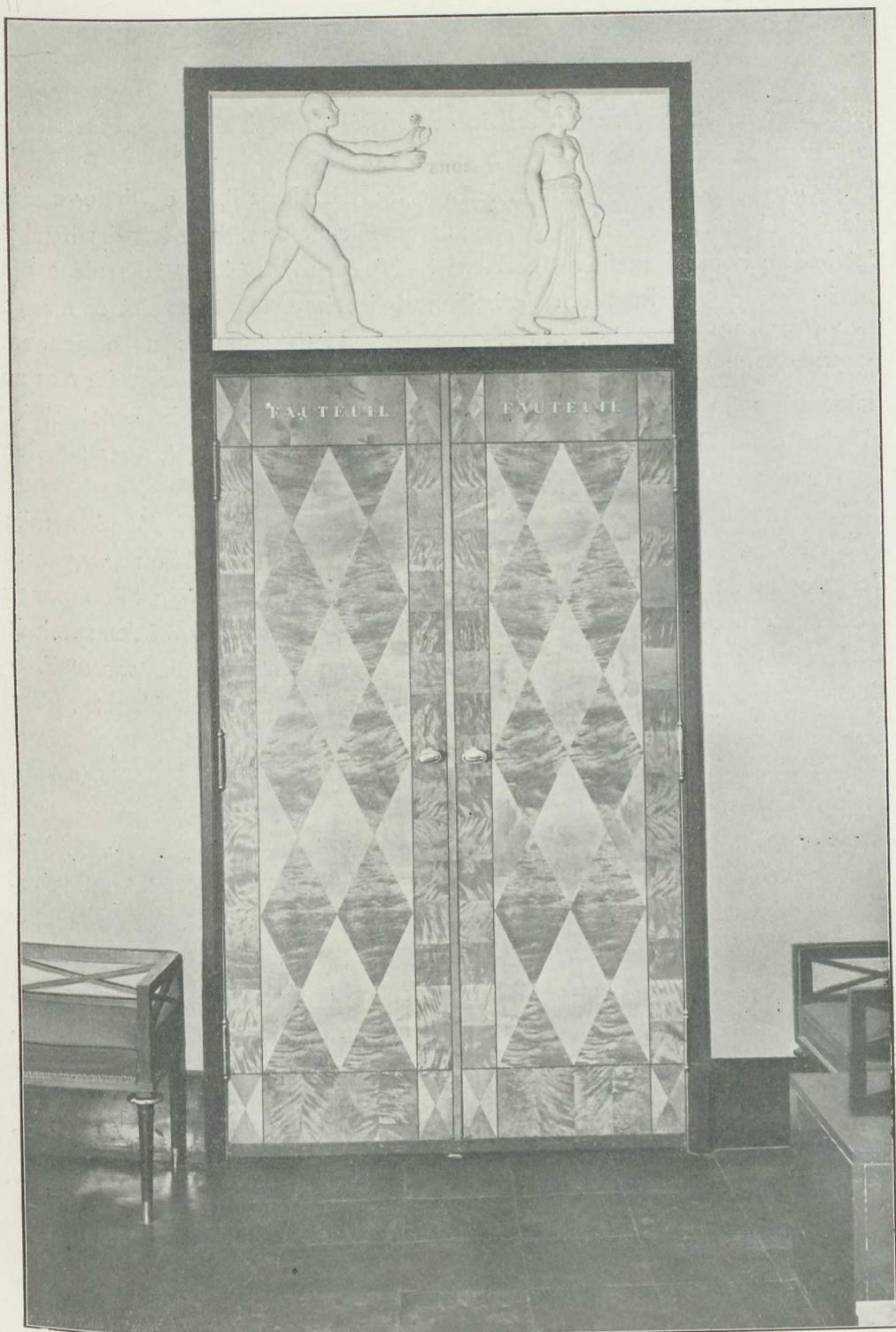

Almetræs-Paneler i Arbejdernes Andelsboligforenings Formands Kontor, „Axelborg“.

to Ord, nemlig god Vilje. Denne gode Vilje maa naturligvis ikke udelukke ligge paa den ene Side, men paa begge Sider, og der er ingen Tvivl om, at det netop er denne Mangel paa god Vilje, der ofte er Skyld i de mange Fagstridigheder vi kender andre Steder fra, hvad det Faktum iøvrigt viser, at Stridighederne meget ofte gentager sig paa samme Sted.

For Bygningssnedkernes Aktieselskabs Vedkommende ligger Forholdet saaledes, at der aldrig har været Tale om Konflikt. At Arbejdernes Fortjeneste og Betalingsvilkaar gennemgaaende har ligget et lille Hestehoved længere fremme end hos Fagets private Arbejdsgivere, er vel i store Træk rigtigt.

Helt ukendt har Divergensen om Betaling for dette eller hint Stykke Arbejde, om denne eller hin Fortolkning af Priskuranten, naturligvis heller ikke været her i Aarenes Løb. Hvor saadanne Divergenser ikke kan ordnes paa Arbejdspladsen mellem de direkte interesserede Parter, overgaar den til Fagforenin-

Indlagt Birketræs-Dørparti i Alexanderteateret, Nygade 3,
hvortil Selskabet har leveret Snedkerarbejdet.

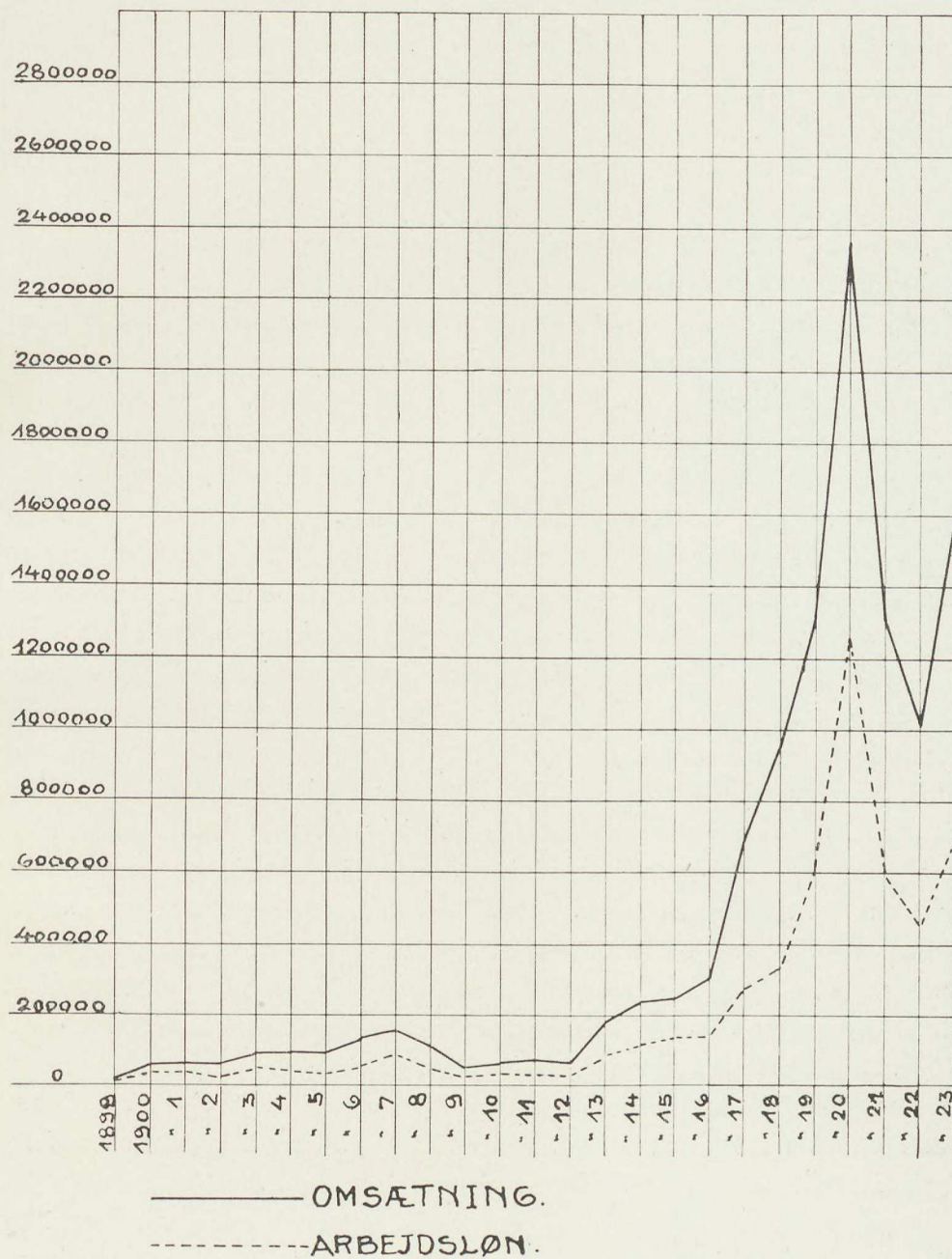
gens Bestyrelse, der konstituerer sig som Voldgiftsret, hvor begge Parter selv-sagt er underkastet den Afgørelse, man træffer.

Større og mere omfattende er Retsmaskineriet altsaa ikke, og det er endda yderst sjældent, at dette træder i Funktion. Gennemgaaende har der hersket det bedste Forhold mellem Fabrikens Ledelse og Arbejderne ikke alene om Lønsørgsmaalene men om Forholdene i det hele taget, og det er næppe nogen Overdrivelse at sige, at det gode Resultat, Fabriken har naaet gennem de 25 Aar ikke mindst skyldes den Samvirken, den fælles Interesse, der næsten naturnødvendig maa opstaa under Vilkaar som disse, hvor Ledemotivet for alt paa dette Omraade maa blive, at hver gør sin Pligt og kræver sin Ret, og Hvermands Ret respekteres.

Den snævrere valgte Ledelse bestaar, som før nævnt, af 3 Mand, nemlig P. T. Nielsen, L. Sonne og Jesper Lauritzen i Forbindelse med Forretningsfører Jens Poulsen. Denne Ledelse har naturligvis Beslutningsmyndighed i de mange Detailspørgsmaal, som foreligger fra Uge til Uge, under Ansvar af den samlede Bestyrelse og Generalforsamlingerne. Den øvrige Bestyrelse bestaar af E. S. Borregaard, A. Brodthagen, P. Christensen, Axel Hansen, Hans Hansen, Laur. Jensen, Jes Madsen, Martin Petersen og Sophus Petersen. Det fremgaar af Billederne, hvem der udgør den egentlige daglige Ledelse. Medens P. T. Nielsen er den ældste af de valgte Tillidsmænd, er Værkfører Hyrup, der er ansat i Maskinsnedkeriet, den ældste af Arbejdslederne, idet han arbejdede hos Snedkermester Alber, da dennes Forretning overgik til Aktieselskabet. Forvalter Lauritz Jørgensen har med Trælageret at gøre samt Udlevering og Kørsel af det færdige Materiale, medens de to Konduktører Valdemar Hansen og Andreas Jensens Arbejdsfelt hovedsageligt ligger ude paa Bygningerne, hvor, som nævnt, en ganske væsentlig Del af Forretningens Virkefelt ligger.

Sjælen i det hele er naturligvis Forretningsføreren Jens Poulsen, der med sikker Haand og klart Overblik ikke alene som Fagmand, derunder ogsaa de talrige Overslag og Tilbudsberegninger, men ogsaa paa det forretningsmæssige Gebet, klarer alle Skær med en Sikkerhed, som ikke er enhver givet.

GRAFISK FREMSTILLING AF OMSÆTNINGEN OG UDBETALT ARBEJDSLØN 1899-1923.

Ovenstaaende Kurve, der angiver Omsætning og Arbejds løn, viser, hvorledes Virksomheden er forøget i de forløbne 25 Aar.

TILBAGEBLIK

Vender vi herefter Blikket tilbage paa de svundne 25 Aar, standser et Øjeblik ved Billedet af Værkstedet paa Vinkelvej, hvor der for 25 Aar siden rykkede 5—6 lockoutede Snedkersvende ind i et tomt Værksted med egen Høvebænk og Værktøj, uden Materialer, uden Maskiner, uden Driftskapital og uden nogen som helst Forestilling om, hvorfra man skulde skaffe Arbejde ud over det, der forelaa til de brandlidte Ejendomme paa Nordvestvej.

Hefter vi derefter Opmærksomheden paa de mange Billeder fra Fabriken i Hillerødgade med de mange Maskiner, de mange Folk, der alt ialt gennemsnitlig udgør mellem 12 à 15 pCt. af Fagets Udøvere i den By, hvor Fabriken ligger, ser ikke blot det Trælager, der ligger ved Fabriken, men den store Oplagsplads paa Glentevej o. s. v., ja saa er der ikke blot Grund til at være tilfreds med de svundne 25 Aar, men der er ogsaa al Anledning til at have den bedste Tro paa Fremtiden.

Et Spørgsmaal som dette vilde eller kunne i høj Grad være af privat Natur, hvis denne Forretning var et almindeligt Aktieselskab, der Aar efter Aar delte sit Udbytte mellem Aktionærerne, efter det bedste Mønster for Nutidens Forretningsprincipper. Som Sagen ligger her har Spørgsmaalet almen Interesse, idet det fører Tanken der hen, hvor man stiller sig det næste Spørgsmaal, nemlig, har i saa Fald dette og analoge Foretagender bidraget til at hidføre mere Ligevægt i den sociale Strid paa Arbejdsmarkedet og sundere Tilstande i Konkurrence og Produktionssystemet? — Det korte Tidsrum af 25 Aar er for lidt til Besvarelse af disse Spørgsmaal, men Haabet og Troen paa Fremtiden beskæmmer igen. Det eneste man er sikker paa, er de foreliggende Fakta, som i alt Fald ikke virker mistrøstende.

Staaende overfor disse Fakta spørger alle vi som har lagt vor Energi og ofte vore bedste Kræfter for Sagen: Vil kommende Tider fostre Kolleger,

der med samme Energi, samme Interesse fører disse Opgaver videre, saaledes at næste Tidsafsnit vil bringe lignende eller endnu større Fremskridt? Ogsaa her vender Tanken tilbage til Udgangspunktet, da ingen regnede med os, samtidigt med at vi iagttager den Indflydelse, som alle, indenfor den lille Verden hvor denne Virksomhed har sat sine Spor, nu maa regne med. Ser vi paa alt dette i Sammenhæng og stiller Aarsag og Virkninger i det rette Forhold til hinanden, er der heller ingen Grund til at tvivle paa, at en lignende Udvikling kan imødeses i Fremtiden.

